

SAMENREDZAAM.NU

Wmo-Adviesraad Amsterdam **Zuidoost**

LICHTJES IN HET DUISTERNIS?

DRUPPELS OP EEN GLOEIENDE PLAAT?

Eindverslag proeven van Samenredzaam Gaasperdam: "Lichtjes in de duisternis, of druppels op een gloeiende plaat?"

Uitkomst Pilot Project

Periode: April 2014 t/m december 2014

In opdracht van de Centrale Stad

Onder de hoede van WMO-Adviesraad Amsterdam Zuidoost

En met Stichting Samenwonen Samenleven als financieel penvoerder

**Anne Stijkel
Annyk Haveman
Darryl Osenga**

SAMENREDZAAM.NL

Wmo-Adviesraad Amsterdam *Zuidoost*

Eindverslag proeven van Samenredzaam Gaasperdam 2014:

"Lichtjes in de duisternis, of druppels op de gloeiende plaat?"

Uitkomst Pilot Project

Periode: April 2014 t/m december 2014

Amsterdam, 5 Januari 2015

Dr. Anne Stijkel

Annyk Haveman

Darryl Osenga

Wmo-Adviesraad
Amsterdam *Zuidoost*

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Samenvatting	5
1. Inleiding	9
2. Theoretisch kader, maatschappelijke context en normatieve kwesties	10
2.1. Welzijn	10
2.2. Zorg	10
2.3. Zuidoost als inclusieve samenleving	11
2.4. Een proces van 'overstag en voorlopig een tijd laveren'	13
3. Aanpak doe- en leer project	14
3.1. De werving van sleutelfiguren	15
3.2. De werving van de trainee	15
3.3. De training tot kwartiermaker	15
3.4. De tafelgesprekken met buurtgenoten en/of lotgenoten	17
3.5. De vouchers, ter verdieping en verbreding	17
3.6. Twee aanvullende methodieken	17
3.7. Terugkomdagen als groepssupervisie en (individuele) spreekuren	17
3.8. Klankbordgroep van ambtenaren, zorg en welzijnsinstellingen, DWI	18
3.9. Communicatie naar derden	18
4. Resultaten	19
4.1. Van 10-15 sleutelfiguren naar 20 sleutelfiguren	19
4.2. Van de 16 (leerling-)kwartiermakers bleven er 12 over	19
4.3. Tabel 1: de thema's van de tafelsessies per kwartiermakers	20
4.4. Voorbeelden tafelsessies	20
4.4.1. Jonge vluchtelingen leren naaien, knippen, tekenen	20
4.4.2. Huiswerkbegeleiding voor ouders en kinderen	21
4.4.3. SAMENredzaam Anand Joti met de buurt	21
4.4.4. Oudere maatjes: delen van noden, behoeften en activiteiten	22
4.4.5. Empowerment Hindoestaanse vrouwen; hangmannen activeren	22
4.4.6. Vriendinnenclub, met intervisie: meekijken in elkaars leven en werk	22
4.4.7. Radicalisering bespreekbaar maken bij jongeren	22
4.5. De vouchers	23
4.6. De klankbordgroep: van 3 naar 5 geplande bijeenkomsten	23
4.7. Onverwachte kansen en bijvangst	24
4.7.1. Mede-eigenaarschap in virtuele marktplaats ZOiiZO	24
4.7.2. Samenwerking: kwartiermakers, vertrouwenspersonen en Buurtambassadeurs	25
4.7.3. Afstemming Wijkonderneming	25
4.7.4. Beschikbaar gestelde ruimtes	26
4.7.5. Voorbeelden van onvrede met bestaande zorgpraktijk	26
4.8. Oogst uit de slotconferentie	27
5. Lessen; discussie, conclusie, aanbevelingen	28
5.1. Algemene waarnemingen	28
5.2. Wat viel/valt mee/toe	28
5.3. Wat viel/valt moeilijk	29
5.4. Wat moe(s)t anders	29
5.5. Aandacht voor toeleiding van informeel naar formeel	30
5.6. Conclusies	31
5.7. Aanbevelingen: Zorg voor Borgen	33
Nawoord	34
Literatuurlijst	35

Voorwoord

Samenredzaam Gaasperdam 2014, hoe snel kan het gaan....?

Voor u ligt het eindverslag met daarin de uitkomst van het pilot project: "Samenredzaam Gaasperdam 2014". Het project werd gedragen door Dr. Anne Stijkel als projectleidster, Annyk Haveman als co-trainster en Darryl Osenga als trainee, in samenwerking met de sleutelfiguren, inmiddels kersverse kwartiermakers.

Half januari 2014 kregen Annyk en Miebet te horen dat er vanuit de centrale stad een pot met geld beschikbaar was gesteld om te experimenteren met wijkzorg initiatieven. Op 1 april 2014 zijn wij in volle vaart van start gegaan, en dit karakteriseert ons project: doen, doorpakken, en onderweg ook nog leren en daarover communiceren. Dit gebeurde in ieder geval op de volgende cruciale momenten: de startconferentie op 9 mei 2014 en de slotconferentie op 10 december 2014. Daar tussen in zijn er vier bijeenkomsten georganiseerd met de breed samengestelde klankbordgroep, en de vijfde staat gepland in februari 2015, of er nu een formeel vervolg komt of niet. Want zo zinnig werden die bijeenkomsten nou eenmaal ervaren.

Onze dank gaat uit naar velen die dit project mede mogelijk hebben gemaakt. Onze dank gaat in het bijzonder uit naar de centrale stad, de WMO-Adviesraad Amsterdam Zuidoost en de financiële penvoerder: Stichting Samenwonen Samenleven.

Dat het ook nog eens zo'n succes - met toekomst - lijkt te worden, danken we aan allen die hieraan hebben bijgedragen: bovenal de kwartiermakers, maar ook de verschillende leden van de klankbordgroep.

We hopen dat u plezier beleeft aan het lezen van het verslag van onze ontdekkingsreis.

*Anne
Annyk
Darryl*

Samenvatting

Is Amsterdam 'klaar' voor de transitie in Zorg en Welzijn, of moeten we hier nog het een en ander in uitvinden? In november 2013 werd door de Gemeenteraad van Amsterdam n.a.v. het Amendement Poorter (nr. 317) middelen beschikbaar gesteld voor de 5 proeftuigebieden, voor initiatieven waarin:

- (1) mensen zich verantwoordelijk voelen voor elkaar,
- (2) waarbij eigen kracht/zelfredzaamheid wordt gestimuleerd, en
- (3) waarin de samenwerking tussen Zorg en Welzijn worden gestimuleerd.

Twee leden van de Wmo-Adviesraad Zuidoost, Annyk Haveman en Miebet van der Most, namen in januari 2014 het initiatief om hiertoe een projectvoorstel in de vorm van een 'pilot' in te dienen, gericht op "doen en leren in SAMENredzaamheid". Zij vroegen daar Anne Stijkel bij, oud-voorzitster van de Wmo-Adviesraad Zuidoost, die vanuit die hoedanigheid al in 2011 en 2012 conferenties over SAMENredzaamheid organiseerde. Het voorstel werd in maart 2014 gehonoreerd en gefinancierd door de centrale stad. De uitvoering van deze pilot in Gaasperdam vond plaats in april-december 2014.

Doel van het project was om uit te proberen en te onderzoeken hoe in de Gaasperdamse buurten een gevoel kan ontstaan van dat mensen zich om elkaar bekommeren, maar dan wel vanuit wederkerigheid. 10-15 sleutelfiguren werden opgeleid tot kwartiermakers om leiderschap bij zichzelf en bij de ander leren naar boven te halen, en van daar uit – zelfbewust - samen een 'civil society' vorm te geven. Waar wederkerigheid niet mogelijk is, is het belangrijk om vanuit goede zelfzorg niet over eigen grenzen heen te gaan en op tijd om aanvullende professionele hulp te vragen.

De training van 6 bijeenkomsten bestond uit 'leren in omdenken':

- (1) naar 'radicaal vraaggestuurd' (maar weet je wel waar jouw vraag/behoefte ligt, en die van de ander? En hoe kun je daarin faciliteren?)
- (2) naar 'wij zijn drager van onze eigen en elkaars problemen EN oplossingen' (1+1=3)
- (3) hoe creëer je 'natuurlijke' netwerken en geef je vorm aan gezamenlijke oplossingen?

We maakten daarbij gebruik van, en bouwden voort op verschillende beproefde methodieken, samen met externe partners, o.a. Samenwonen Samenleven. De zes scholingsbijeenkomsten waren op vrijdagen in mei en juni 2014.

Na de training faciliteerden de kersverse kwartiermakers zelf zes tafeltjessessies met hun natuurlijke netwerk (buurtgenoten of lotgenoten), om

- (1) vragen en behoeften met elkaar te delen,
- (2) te kijken wat zij voor elkaar kunnen betekenen, en
- (3) hoe om te gaan met de resterende vraag, behoeften, noden en wensen richting aanbieders.

De vragen, behoeften, wensen, noden betroffen o.a. armoede, eenzaamheid, omgaan met bureaucratie rond het verkrijgen van hulpmiddelen, vervoer van en naar ziekenhuis, hulp bij boodschappen, of opvoeding en opvang van kinderen, en omgang met jongeren, omgaan met 'anders zijn'.

De kwartiermakers werkten toe naar 10-15 voorbeeldprojecten die overdraagbaar kunnen zijn naar ook andere wijken. We focusten in eerste instantie op behoeften die in verband staan met Welzijn en Zorg.

Het project werd op 10 december 2014 ook weer afgesloten met een conferentie.

Het verslag van dit pilotproject is als volgt opgebouwd: hoofdstuk 2 gaat over het theoretische kader, de maatschappelijke context en normatieve kwesties. In hoofdstuk 3 behandelen we de aanpak van het doe- en leerproject Samenredzaam Gaasperdam. In hoofdstuk 4 worden de resultaten uit dit project toegelicht. Hoofdstuk 5 is het laatste hoofdstuk. Hier worden de lessen, conclusies en aanbevelingen behandeld.

Het project levert een mooi resultaat. “Doen, doorpakken, en onderweg ook nog leren en daarover communiceren” karakteriseren het project SAMENredzaam Gaasperdam. Na een startconferentie, 6 trainingen, 2 voorkomdagen, 3 terugkomdagen, 4 klankbordgroepbijeenkomsten en een slotconferentie, heeft de pilot “SAMENredzaam Gaasperdam” onder de vleugel van de WMO-Adviesraad en Stichting Samenwonen Samenleven als financieel penvoerder haar stempel in het hart van Gaasperdam weten te drukken in een tijdsbestek van slechts 9 maanden. Van 15 naar 20 sleutelfiguren en van 16 naar 12 kwartiermakers met eigenzinnige tafelsessies waarbij de wederkerigheid centraal stond. SAMENredzaam is vanaf het begin al uitgegaan van de filosofie dat ieder mens één hand heeft om te geven en één hand om te ontvangen. Ieder kan altijd wel iets. Er is niemand die niets kan doen voor een ander (al moet je in sommige periodes even niets van iemand vragen omdat er even teveel gebeurt...). Met deze manier van omdenken probeert het team van SAMENredzaam de Gaasperdammers (en de rest van Zuidoost) klaar te stomen voor een inclusieve samenleving waarbij formele en informele zorg/welzijn aanbieders en vragers elkaar tegemoetkomen en versterken waar nodig is. Een samenleving die niet afhankelijk is van een overheid en haar subsidies, maar elkaar een helpende hand aanreikt en alleen uitreikt naar de pot met geld voor de schrijnende gevallen. SAMENredzaam en haar kwartiermakers hebben met dit pilot project een sterke eerste stap gezet, aldus de klankbordgroep.

Los van de prachtige uitkomst van de kwartiermakers met hun tafelsessies, zijn er onverwachte kansen op ons pad gekomen die posities wederzijds hebben kunnen versterken. Zo zijn wij bijvoorbeeld op weg om evt. mede-eigenaarschap te nemen in de virtuele marktplaats ZOiiZO, en om daarmee wederkerigheid ook te activeren in de digitale wereld. Ook is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen kwartiermakers, vertrouwenspersonen en buurtambassadeurs, en wordt nagedacht over een Coöperatie SAMENredzaam in samenwerking met wijkonderneming Casa Jemie Makandra. De klankbordgroep heeft er voor weten te zorgen dat nu gezamenlijk gekeken gaat worden naar de invulling van de nieuwe/sociale lokale economie en hoe deze kan staan naast de huidige economie die niet voor een ieder toegankelijk is. Ook verplaatst het DWI zich langzaam richting de experimentele fase waarin bepaalde klanten een vrijstelling kunnen krijgen van DWI verplichtingen op het moment dat zij een rol vervullen die van maatschappelijk belang is. Een ware systeeminnovatie! De kwartiermakers kunnen mogelijk in de toekomst in het gat springen van de nieuwe/sociale economie.

De centrale stad heeft positief gereageerd op de creatieve invulling van Samenredzaam en gaat er voor zorgen dat de informele zorg beter betrokken wordt bij het inrichten van het WMO. Het stadsdeel wil de kwartiermakers meer gaan inschakelen bij belangrijke keuzemomenten over beleid en de inrichting van het sociaal domein. Organisaties zoals ZIZO en MaDi hebben aangegeven dat zij hun medewerkers bewust gaan maken van de meerwaarde van informele welzijn/zorg.

De obstakels zitten voornamelijk in de cultuur van concurrentie tussen organisaties in verband met het willen behouden van subsidies. Ook het projectgedrag van de kwartiermakers omtrent het gevoel van uitbuiting en culturele verschillen hebben gezorgd voor de nodige wrijving. De verplichtingen van DWI en/of mantelzorg zorgden voor veel afwezigheid van de kwartiermakers. Als kers op de taart hebben wij zo nu en dan stevig in de clinch gelegen over de ingewikkelde, omslachtige constructie met de WMO-Adviesraad en SW-SL. Een alternatief zou een 'eigen' organisatie zijn, of in te bedden in een bestaande, professionele organisatie die er speciaal op is toegerust om nieuwe initiatieven zelfdragend te maken. Indien het project van SAMENredzaam een vervolg krijgt, dienen deze kritiek/verbeterpunten meegenomen te worden om de flexibiliteit/veerkracht en robuustheid van het project te bevorderen. De politieke dimensie wordt op een gegeven moment een dimensie van onmacht. Er kan veel gerealiseerd worden, alleen de systemen werken soms tegendraads, waardoor het de kwartiermakers niet altijd even gemakkelijk gemaakt wordt. Tijdens de klankbordbijeenkomsten is dit meerdere malen naar voren gekomen. Het DWI heeft de bestaande dilemma's erkend en aangegeven dat hier in de toekomst wat aangedaan moet worden.

Indien SAMENredzaam een vervolg krijgt in 2015 willen we een aantal van de huidige kwartiermakers de mogelijkheid bieden om aan een train de trainer traject te kunnen deelnemen. Zij kunnen dan op hun beurt de nieuwe lichte kwartiermakers mee opleiden en een voorbeeld voor hun zijn, nu de blauwdruk van SAMENredzaam ontwikkeld is. Echter, het is wel van belang dat er meer ruimte komt voor verdieping van de stof die werd gegeven tijdens de trainingen, want omdenken is geen sinecure en vraagt om versteviging, zeker als de golven van de transitie van Zorg en Welzijn hoger worden. Werken aan verdere weerbaarheid van de kwartiermakers dus. Het team heeft zelf als 'extra' 2 voorkomdagen, een wekelijks vast inloopsprekuren en een derde terugkomdag uit de grond moeten trekken om het project gaande de reis goed bij elkaar te houden. Met alleen de 2 terugkomdagen na de training hadden we het niet gered. Het kwartje van wederkerigheid en hoe een tafelsessie er ongeveer dient uit te zien bleek best laat te vallen. Daarnaast is er gebleken dat het meer tijd kost om tafelsessies van de grond te krijgen.

Desalniettemin kan de pilot beschouwd worden als 'geslaagd'. De resultaten en uitkomsten van de tafelsessies bieden een mooie, eerste stap naar de nieuwe samenleving. De kwartiermakers spelen een belangrijke rol bij hulpvragers die tussen wal en het schip vallen bij de formele zorg. Informeel speelt een cruciale rol bij het opbouwen van een vertrouwensband. Hierna kan er een warme overdracht plaatsvinden naar de formele zorg indien dit nodig is. Om dit proces goed te laten verlopen, is het daarom van belang dat er een sterke brug staat tussen formele en informele organisaties. Beide partijen dienen elkaar te kennen en te erkennen in hun kwaliteiten. Het is geen of-of, maar en-en. Formeel en informeel moeten niet naast elkaar of tegen elkaar werken, maar met elkaar, als aanvulling van elkaar. Het is daarom van essentieel belang dat er een brug wordt gebouwd tussen formele en informele organisaties. SAMENredzaam en haar kwartiermakers hebben de eerste stenen gelegd.

Dit pilotproject SAMENredzaam hebben wij gezien als een kadootje van de centrale stad aan Zuidoost. Nu ligt er een voorstel voor vervolg bij Zuidoost. Zuidoost kan zorgen voor borgen.

Het project en het proces zijn te 'borgen' door:

1. een BuurtCoöperatie SAMENredzaam Gaasperdam op te richten, die diensten aanbiedt passend bij deze tijd en bij de vragen van deze buurt. 2 vliegen in 1 klap: samenredzaam en lokale economie worden vergroot, en mensen uit de bijstand;
2. de klankbordgroepbijeenkomsten voort te zetten om het proces van samen zoeken in de kanteling te verdiepen;
3. een follow-up training voor de huidige kwartiermakers te ontwikkelen, om het bewustzijnsproces te verdiepen;
4. een 'train de trainer'-procestraining voor de huidige kwartiermakers te ontwikkelen;
5. meer SAMENredzaam-kwartiermakers op te leiden in Amsterdam, ook buiten Gaasperdam, om de kracht van SAMENredzaam in Zuidoost en elders verder te versterken;
6. meedenken met de GGD over de aanpassing van de zelfredzaamheidsmatrix (o.a. met inzichten uit het dynamisch stromingsmodel samenredzaam, zoals in dit pilotproject in ruwe vorm ontwikkeld);
7. trainen van 1^e en 2^e lijn in de inzichten van deze pilot: toe naar meer gelijkwaardigheid en wederkerigheid, en elkaar serieus nemen;
8. ontmoetingen arrangeren tussen formeel en informeel om elkaar te leren kennen en elkaars vertrouwen te verdienen;
9. breder communiceren over 'ruimte maken voor anders zijn en anders organiseren'; begrip kweken over wat het betekent om anders te zijn, hoe uitsluiting voelt, hoe breed het speelt, en hoe insluiting vraagt om actief aansluiten, over en weer, etc.
10. een goede sociale kaart ontwikkelen voor 0^e, 1^e, 2^e lijn.
11. de kracht van de digitale marktplaats van ZO (ZoiZO) meer in gezamenlijkheid met SAMENredzaam uitnutten;
12. samenwerken/afstemmen met SW-SL, POZO, VENZO, Casa Jemie Makandra, Buurvrouwennetwerk etc, vanuit de 'gun'-factor: als nu ieder doet waar die goed/(de beste) in is....

1. Inleiding

Is Amsterdam 'klaar' voor de transitie in Zorg en Welzijn, of moeten we hier nog het een en ander in uitvinden? In november 2013 werden door de Gemeenteraad van Amsterdam n.a.v. het Amendement Poorter (nr. 317) middelen beschikbaar gesteld voor de vijf proeftuiningebieden, voor initiatieven waarin:

- (1) mensen zich verantwoordelijk voelen voor elkaar,
- (2) waarbij eigen kracht/zelfredzaamheid wordt gestimuleerd, en
- (3) waarin de samenwerking tussen zorg en welzijn worden gestimuleerd.

Twee leden van de Wmo-Adviesraad Zuidoost, Annyk Haveman en Miebet van der Most, namen in januari 2014 het initiatief om hiertoe een projectvoorstel in de vorm van een 'pilot' in te dienen, gericht op "doen en leren in SAMENredzaamheid". Zij vroegen daar Anne Stijkel bij, oud-voorzitster van de Wmo-Adviesraad Zuidoost, die vanuit die hoedanigheid al in 2011 en 2012 conferenties over SAMENredzaamheid organiseerde. Het voorstel werd in maart 2014 gehonoreerd en gefinancierd door de centrale stad. De uitvoering van deze pilot in Gaasperdam vond plaats in april-december 2014.

Doel van het project was om uit te proberen en te onderzoeken hoe in de Gaasperdamse buurten een gevoel kan ontstaan van dat mensen zich om elkaar bekommeren, maar dan wel vanuit wederkerigheid. 10-15 sleutelfiguren werden opgeleid tot kwartiermakers om leiderschap bij zichzelf en bij de ander leren naar boven te halen, en van daar uit – zelfbewust - samen een 'civil society' vorm te geven. Waar wederkerigheid niet mogelijk is, is het belangrijk om vanuit goede zelfzorg niet over eigen grenzen heen te gaan en op tijd om aanvullende professionele hulp te vragen.

De training van 6 bijeenkomsten bestond uit 'leren in omdenken':

- (4) naar 'radicaal vraaggestuurd' (maar weet je wel waar jouw vraag/behoefte ligt, en die van de ander? En hoe kun je daarin faciliteren?)
- (5) naar 'wij zijn drager van onze eigen en elkaars problemen EN oplossingen' (1+1=3)
- (6) hoe creëer je 'natuurlijke' netwerken en geef je vorm aan gezamenlijke oplossingen?

We maakten daarbij gebruik van, en bouwden voort op verschillende beproefde methodieken, samen met externe partners, o.a. Samenwonen Samenleven. De zes scholingsbijeenkomsten waren op vrijdagen in mei en juni 2014.

Na de training faciliteerden de kersverse kwartiermakers zelf zes tafeltjessessies met hun natuurlijke netwerk (buurtgenoten of lotgenoten), om

- (1) vragen en behoeften met elkaar te delen,
- (2) te kijken wat zij voor elkaar kunnen betekenen, en
- (3) hoe om te gaan met de resterende vraag, behoeften, noden en wensen richting aanbieders.

De vragen, behoeften, wensen en noden betroffen o.a. armoede, eenzaamheid, omgaan met bureaucratie rond het verkrijgen van hulpmiddelen, vervoer van en naar ziekenhuis, hulp bij boodschappen, of opvoeding en opvang van kinderen, en omgang met jongeren, omgaan met 'anders zijn'.

De kwartiermakers werkten toe naar 10-15 voorbeeldprojecten die overdraagbaar kunnen zijn naar ook andere wijken. We focusten in eerste instantie op behoeften die in verband staan met Welzijn en Zorg.

Het project werd op 10 december 2014 ook weer afgesloten met een conferentie.

2. Theoretisch kader, maatschappelijke context en normatieve kwesties

2013/2014: Nederland is in de ban van belangrijke decentralisaties van rijk naar wijk. Alles moet kantelen: de gemeente zelf, de zorginstellingen, de bewoners. Amsterdam stelt middelen beschikbaar om op wijkniveau na te denken over en te experimenteren met anders omgaan met Zorg en Welzijn, na een tijdperk van 'de verzorgingsstaat'. Het gaat dan om zoeken naar nieuwe oplossingen die passen in een participatieve samenleving, en ook wel zodanig dat je met minder middelen meer/beter/anders kunt. Vijf proeftuingebieden werden geselecteerd, 'Initiatieven Zorg in de Buurt' genaamd. Ook wij in Gaasperdam springen in dat gat, met een project SAMENredzaam. Komt dat onderwerp en onze aanpak uit de lucht vallen, of is de grond in Zuidoost daar bij uitstek geschikt voor en zitten daar diepere noties achter? Op welke golven van de tijd bewegen wij met ons allen, en in Zuidoost op een specifieke manier? Wat maakt Zuidoost uniek en waarom zou juist hier een project als SAMENredzaam zo goed kunnen landen? Een laverende, koerszoekende reflectie op theoretische noties en praktische realiteit in Zuidoost, als we het hebben over transities in Welzijn en Zorg.

2.1 Welzijn

Wel zijn, hoe WEL ben jij? Nu, gisteren, morgen? Een dak boven je hoofd, genoeg te eten, burens, vrienden, familie, met goeie banden? Mooie opleiding genoten, of misschien te moeilijk voor je, te hoog gegrepen, geen geld? Een baan? Leuke collega's? Of gepest op het werk, gediscrimineerd om je kleur of je geaardheid, of geen baan omdat je de verkeerde postcode hebt, of een lichamelijke of psychische beperking, waardoor geen werkgever aan jou wil beginnen? Veel vragen met veel verschillende antwoorden als je een aantal willekeurige bewoners in de buurt hier naar vraagt. Hoe moeilijk om hier ook echt eerlijk in te kunnen zijn: dat je je eenzaam voelt, je een 'loser' voelt, je bang bent of je je baan wel houdt, of je niet gekort wordt op je uitkering, je in de spagaat staat omdat je eigenlijk ook nog voor je dementerende moeder moet zorgen, maar daar geen tijd voor hebt. Gevoelens van schaamte, schuld, wantrouwen. Of juist iets van: ik heb het goed voor elkaar, heb er ook hard voor gewerkt, ik heb het verdiend, val mij niet lastig met al die shit van anderen!

Hoe kwetsbaar ben je, en mag je zijn van jezelf? Morgen kun jij aan de beurt zijn... met ontslag, een gebroken been, een beroerte of kanker. En hoe is dat met je familie, je relatie, je moeder, vader, oom, kind, kleinkind, vriend... Dat kind van de burens dat vorig jaar voor je ogen onder de auto kwam, je vriendin die verkracht werd vorige maand, de overbuurjongen die zelfmoord pleegde vorige week....

2.2 Zorg

Vroeg of laat heb jij of iemand in je naaste omgeving zorg nodig. Niemand uitgezonderd. Het begon vaak al voordat je geboren werd. Soms lijkt het leven en de zorgnood op een lot uit de loterij. Jouw zorg mijn zorg, hoe solidair wil je daarin zijn? Als je de hoofdprijs wint, dan deel je die toch ook niet automatisch? Of is solidair niet eens een keuze, is dat heel wit gedacht en is het juist in Zuidoost heel natuurlijk dat je gewoon zorgt voor elkaar: "hoe haal je het in je hoofd om dat mantelzorg te noemen? Dat is normaal...!" Begrippen als autonomie en zelfredzaamheid schetsen misschien wel te zeer een geïndividualiseerd ideaalbeeld dat niet vanzelfsprekend past bij andere culturen of bij anderszins anders zijn (geaardheid, kwetsbaarheden). Daar passen eerder begrippen bij als relationele autonomie (Abma, 2011) en samenredzaam (Wmo-Adviesraad ZO, 2011), maar ook een begrip als Ubuntu, passend bij de 'wij'-cultuur: 'wij zijn dus ik ben'; je mag prima je talenten ontwikkelen, mits ten dienste van jezelf EN het geheel (van Hooft, 2013).

2.3 Zuidoost als inclusieve samenleving

Bij SAMENredzaam in Zuidoost zeggen we in 1 adem ook 'inclusief samenleven', met al die diversiteit die Zuidoost rijk is (zoveel culturen, meer arm dan rijk, meer laag dan hoog opgeleid, meer jong dan oud, relatief veel zonder werk, al dan niet met uitkering, relatief veel eenouder gezinnen, mensen zonder verblijfsvergunning, en ga zo nog maar even door. De wereld in het klein!). Wij willen in dit project uitgaan van 'insluiten', oftewel: bij voorbaat niemand uitsluiten en dus aansluiten en de mechanismen die daaraan ten grondslag liggen ons 'eigen' maken. Dat vraagt om ruimte maken voor ontmoeten van het vreemde, het 'anders' zijn (cultuur, geaardheid, opleidingsniveau, lichamelijke, verstandelijke, psychische beperking) en reflectie op de moeites die je daarin tegen komt. Doortje Kal (o.a. 2013) heeft daar de mooie term 'kwartiermaken' aan gehangen. Onafhankelijkheid is schijn. Alles en iedereen is verbonden. Het komt aan op de kwaliteit van de verbinding en het ontbinden. En dat gaat niet vanzelf. Dat vraagt om leren; leren in 'anders' communiceren, verbindend, gewelddoos: "ik voel dit, en ik heb behoefte aan" (Rosenberg, 2004). Inclusief samenleven vraagt om bruggen bouwen ('bridging') in een context waar 'van nature' meer sprake is van 'bonding'; veel eilandjes, groepen van mensen, kerkgenootschappen, die heel erg betrokken zijn op elkaar maar niets van de andere eilandjes weten en daar ook niet direct op uit zijn. "Een naar binnen gekeerde, incestueuze cultuur", aldus bestuurder Urwin Vyent (10 december 2014). Dat moet anders kunnen, toch?

En dat vraagt ons inziens om SAMENredzaamheid eerst goed samen oefenen, met 10-15 heel verschillende sleutelfiguren uit de wijk, en pas daarna als kwartiermaker ieder in een eigen reeks van tafelsessies. EEN oplossing, die wij maar al te graag uitproberen in ons 9 maands pilotproject en waar de stad JA tegen heeft gezegd. Hoe zou het zijn om met 10-15 sleutelfiguren uit de wijk met elkaar een houding van zoeken in verbinding aan te leren, zonder direct in de oplossing te schieten? Een vorm van SAMENwerken die ook vraagt om verantwoordelijkheid nemen voor dat wat je onderweg tegenkomt. Sociaal wenselijk werkt niet. Duidelijke spelregels en gelijkwaardigheid zijn nodig, maar waar starten we, hoe zetten we 'de klokken gelijk' bij zoveel diversiteit? Denk aan issues en dilemma's als:

- de kunst van OPEN zijn, oordeel terughouden, open communiceren en rechtstreeks gevoelens delen zonder te claimen. Een houding van respectvolle dialoog, oprechte nieuwsgierigheid voor de ander en het andere: "This is where the magic happens."
- leren vragen. Er zijn zoveel impliciete en expliciete leefregels inzake Welzijn en Zorg, over regie in afhankelijkheid, ook wel relationele autonomie genaamd. Maar hoe kun je vragen om iets wat je niet 'van huis uit' kent? Vraagsturing is niet een oplossing voor alles. Je weet wat je hebt en niet wat je krijgt, en je weet ook niet wat er allemaal mogelijk is. Dat vraagt om leren omgaan met onzekerheden. En: wie NIET vraagt wordt overgeslagen....
- leren NEE zeggen. Nee leren zeggen is belangrijk, zodat je ruimte maakt voor waar je echte JA zit. Maar ook: soms mag je geen NEE zeggen... En door JA te zeggen terwijl je het niet aan kunt, leg je vaak ook een rekening neer bij degene aan wie je geeft. Afspraak is afspraak, maar je moet ook op je schreden terug mogen keren. JA zeggen en NEE doen is heel vervelend. Iedereen heeft het druk, maar dat is wel een kwestie van prioriTIJD en kwalITIJD. Wie is er niet gebaat bij 'quality time'?
- macht en kracht. Kennis is macht. Wie betaalt bepaalt. Het recht van de sterkste. Maar ook: degene die het meest adaptieve vermogen heeft overleeft. Macht komt vaak van buiten af, terwijl kracht van binnen uit komt. Het is belangrijk om uit de afhankelijke machtsdriehoek (redder-slachtoffer- achtervolger) te komen door in vrijheid in de eigen kracht te stappen en vandaaruit de verbinding aan te gaan.
- eigen kracht - samen kracht, zelfredzaamheid –samenredzaamheid. Dit zijn allemaal vormen van nieuwe burgerkracht, ook wel Burgerkracht 2.0 genaamd. Maar hoe mooi SAMENredzaam ook lijkt: er zijn ook risico's van samenredzaamheid voor groepen die niet aangesloten zijn: burgerschap 2.0 vergroot mogelijk de kloof tussen groepen mensen met en zonder zelforganiserend vermogen. En Eigen Kracht geeft ook zo zijn grenzen. Als het eigen systeem gedaan heeft wat het kon, en dan om hulp vraagt, dan moet die hulp er ook zijn (van der Lans en Hilhorst, 2014), want anders zakken

ook de sterksten door hun benen, en dan zijn we als samenleving nog verder van huis.

- verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Over plicht en passie, compassie en zelfcompassie. 'De verantwoordelijkheid teruggeven aan de samenleving' is zo'n gevleugelde uitspraak van de overheid, maar draait het niet veeleer om een houding van betrokkenheid creëren? Je kunt verantwoordelijkheid voor de ander toch niet afdwingen? En moet iedereen even ver gaan in geven aan de ander, of mag daar ruimte voor nuance en voor verschil zijn? En compassie (elkaar 'als gelijken' zien en er voor elkaar zijn) is wat anders dan barmhartig (meer vanuit caritas: puur er 'zijn' voor de ander die het moeilijk heeft). Wat betekenen begrippen als geven en ontvangen nou echt?
- onderscheid leefwereld en systeemwereld. Eerst is er Welzijn, en aandacht voor jezelf en elkaar in de buurt, dan raak je betrokken, en dan komt er misschien nog eens Zorg voor elkaar. In hoeverre gaan noties over Transitie in Zorg en Welzijn over welzijn en zorg zelf, of meer over organisaties, of over (anders) organiseren, over dode systemen, of juist over levende flexibiliteit en veerkracht? Een nieuwe samenleving anno 2014 vraagt om nieuwe spelregels en nieuwe leefregels, zowel op het niveau van de leefwereld als op het niveau van de systeemwereld. En dus ook over nieuwe businessmodellen (Jonker et al, 2014). Vraagt dit niet ook om nadenken over nieuwe verhoudingen tussen formele en informele economie, met ruimte voor lokale economie als 'de derde weg', al dan niet vormgegeven in coöperaties?
- aanbodgericht->vraaggericht->vraaggestuurd. De systeemwereld heeft zich in de laatste tientallen jaren van de verzorgingsstaat zo in de leefwereld gedrongen dat het lijkt dat burgers bovenal passieve en veeleisende zorgconsumenten zijn geworden, met aanbieders / producenten van diensten die niet aansluiten op de behoeften van mensen. En een gemeente die dat allemaal via aanbestedingen probeert te regisseren. Inmiddels is er op alle niveaus onvrede: te duur, niet passend, teveel bureaucratie. En dan wordt 'vraaggericht' het nieuwe toverwoord; afstemmen op wat de cliënt wil. Maar een heel andere aanpak is de zaak op zijn kop. Vanuit de cliënt om een aanbod vragen, eventueel zelfs collectief, en daar verschillende aanbieders op uitdagen. Dat heet 'vraaggestuurd', met de cliënt aan het roer (b.v. in de vorm van collectief particulier opdrachtgeverschap, zoals we dat kennen in de bouw), in plaats van als passieve zorgconsument achteroverleunend wachtend op de hulp die hem of haar door de systeemwereld aangereikt wordt. Waar begint de wereld voor jou: bij de leefwereld of bij de systeemwereld? Wie heeft de regie, wie participeert met wie, wie leert van wie, wie is deskundig; zo worden we ons meer en meer bewust van het normatieve van woorden als formeel en informeel. Informeel lijkt dan al snel synoniem voor onbetaald.
- kwetsbaarheid (en gekwetstheid). Kwetsbaarheid en gekwetstheid (ook al is dat in een ver verleden, of het nu om tweede generatie slachtoffersyndroom gaat, post-traumatische slachtoffersyndroom, of individuele trauma's, zoals verlies van gezondheid, verlies van kind of partner) zouden meer gethematiseerd moeten worden. Daarin zijn nog heel wat taboes te doorbreken. Dat vraagt om meer aan de slag gaan met acceptatie en loslaten: niet alles is op te lossen. Dat vraagt ook om leren balanceren tussen talent en moeite.

2.4 Een proces van 'overstag en voorlopig een tijd laveren'

Ons inziens vraagt dit alles een proces van overstag; een wezenlijk nieuwe koers inzetten (weg uit de verzorgingsstaat op weg naar de participatieve samenleving) en dan zorgvuldig laveren tussen kracht, kwetsbaarheid en gekwetstheid. Laveren tussen "Let's do it", "Yes, we can", onmacht, en doorgeslagen eigen kracht, met als mogelijk uiteindelijk gevolg dat ook de sterksten door hun hoeven zakken, of dat een aantal hulpvragers van de boot afvallen en verzuipen. Vingerwijzen en de schuldvraag stellen over hoe we hier in hemelsnaam met elkaar in terecht zijn gekomen is niet productief. Het gaat om 'voorbij de schuldvraag' verantwoordelijkheid te nemen: voor je kracht, je kwetsbaarheid en je gekwetstheid, maar ook voor je angst voor het vreemde, het anders zijn, je appèl op normaal zijn, of dat nou jouzelf of de ander, of 'die organisatie' betreft. Dit geldt dus zowel voor mensen als voor organisaties. In die zin maken we allemaal parallelprocessen door in omdenken, en in leren in wederkerigheid en gelijkwaardigheid. We kennen bij zo'n reis, zo'n overstag manoeuvre ook het risico van regressie: 'Bonding' (mensen die zich weer helemaal veilig terugtrekken in hun comfortzone, vastklampen aan hun eigen kringetje). Hoe kunnen we in zo'n kantelingsproces toewerken naar bruggen bouwen tussen de groepen: 'bridging'. 'Bridging' gaat over echte ontmoetingen met de ander/het andere, het anders zijn, en het eren van de verschillen.

Zo'n kanteling roept ook onderliggende emoties op. Dat vraagt om werken aan 'van angst/wantrouwen naar moed en vertrouwen' en een stukje 'samen op' over de brug lopen. Dat is echt uit de comfortzone stappen, vanuit de notie: 'uit balans is de kans'. Wees flexibel, speel in op vragen die 'onverwacht' opkomen. Dat maakt je als mens, maar ook als samenleving het meest adaptief. Als we dit proces van 'overstag en voorlopig een tijd laveren' serieus nemen, praten we ook niet over zomaar een transitie, meer over een ECHTE transformatie, zoals een rups een vlinder wordt. We komen echt ergens anders uit! En dan ook niet meer met een houding van 'over de schutting' gooien, maar respectvol communiceren door het gat in de schutting, vanuit de bestaande setting. Vanuit de notie dat wij/zij denken een illusie is. We zijn met elkaar verbonden ('interconnected'), of we het nu leuk vinden of niet.

'Van binnen uit' ombouwen en verbouwen, het moeilijkste wat er is... Terwijl dat gelijktijdig ook grote veranderingen van 'de systeemwereld' vraagt. Laten we daarbij ook de vraag naar de toegevoegde waarde regelmatig aan elkaar blijven stellen. Zo houden we niet alles wat ooit van waarde is geweest koste wat kost 'in de benen', maar we willen ook niet te gemakkelijk kinderen met het badwater weggooien. Duidelijk zal zijn dat zo'n proces vraagt om (leren) reflecteren en dat is een proces van jaren. Het gaat om fundamentele normatieve kwesties waar mensen heel verschillend in kunnen en zullen staan. Dat kost tijd, geld, moeite, maar ook bewustzijn van eigen waarde en andermans waarde, en zonder eigenwaarde geen meerwaarde. Door training borg je die bewustzijnsontwikkeling, individueel en met elkaar, en als organisaties onderling. Dus: blijven trainen, en herhalen is verdiepen.

Daar willen we wel negen maanden oefenend tegenaan.

3. Aanpak doe- en leerproject

SAMENredzaam is een pilot, passend binnen de vraag van de gemeente: initiatieven van DOEN en LEREN waarbij (1) mensen zich verantwoordelijk voelen voor elkaar, (2) waarbij eigen kracht/zelfredzaamheid wordt gestimuleerd, en (3) waarin de samenwerking tussen zorg en welzijn worden gestimuleerd. SAMENredzaam wil experimenteren met 'een aanpak van binnenuit', met bewoners/sleutelfiguren die goed geworteld zijn in de wijk en weten wat er speelt en ook zien waar de kansen zitten om samen redzamer te worden; en daarvan leren en daarover communiceren.

Sleutelfiguren uit de wijk worden eerst geschoold in de context van wat er gaande is op het gebied van Zorg en Welzijn en voor welke opgave we staan als samenleving zonder er als Sleutelfiguur onderdoor te gaan, omdat er anders teveel je afkomt waar je geen weg mee weet.

In Gaasperdam zijn al jaren door Samenwonen Samenleven tientallen vertrouwenspersonen opgeleid zijn die vooral 1 op 1 werken, meegaan naar de huisarts etc. Ook door POZO zijn de laatste jaren buurtambassadeurs opgeleid die vooral activiteiten doen op het gebied van 'schoon, heel en veilig, om zo de sociale cohesie te bevorderen. Daarom hebben wij in dit pilotproject SAMENredzaam gekozen voor een PROCES-aanpak, om de transitie waar we als samenleving voor staan ook vanuit de bewoners vraaggestuurd vorm te geven, d.w.z. vanuit de wensen, behoeften en noden van de buurtgenoten en lotgenoten zelf. Maar daarvoor moeten bewoners eerst inzicht hebben in hun eigen wensen, behoeften, noden. Daartoe worden sleutelfiguren uit de wijk opgeroepen om dit proces, deze ontdekkingsreis, met elkaar aan te gaan.

De sleutelfiguren worden opgeleid tot kwartiermaker, zodat zij in tafelsessies met buurtgenoten weten wat het betekent om ruimte te maken voor 'anders' zijn: b.v. het omgaan met mensen met mensen met fysieke, verstandelijke of psychische beperkingen, of met mensen van andere culturen met andere gebruiken. Ook is het belangrijk dat zij weten dat de tijd anno 2014 vraagt om 'anders' organiseren, mede in het licht van de transitie opgaven. Dat vraagt om anders organiseren, anders omgaan met Welzijn en Zorgthema's als eenzaamheid, armoede, schulden, opvoedingsproblemen, psychische kwetsbaarheid etc. We zijn anno 2014 voorbij de zorgrechten, nu is het meer de kunst dat mensen hun eigen zorgvraag leren kennen. Dat vraagt van de kwartiermakers dat ze vragen leren stellen, en doorvragen, op zoek naar: "waar gaat het nu echt om?"

Na de tafelsessies kan de kwartiermaker het proces dat door zijn of haar tafelsessies op gang is gekomen verdiepen en of verbreden m.b.v. een voucher (een bedrag van max 500 Euro, vrij te besteden). In het navolgende worden deze onderdelen nader toegelicht.

Om het project van het begin af aan betaalbaar, zelforganiserend en financieel gezond te maken wordt van het begin af aan gekozen voor het aanstellen van een trainee (werkervaringsplaats) naast de projectleider/ontwerper van de training en co-trainer.

3.1 De werving van sleutelfiguren

De werving van sleutelfiguren start direct op 1 april via de achterbannen van de Wmo-Adviesraadsleden en via belangrijke sleutelorganisaties in de wijk, zoals Stichting Samenwonen Samenleven, Casa Jemie Makandra, Buurvrouwennetwerk Gaasperdam, de vrijwilligersorganisaties VENZO. Ook werden de Echo, de site www.dichtbij.nl en de kersverse site www.samenredzaam.nu ingezet voor werving.

Gevraagd wordt om mensen met de volgende kwaliteiten:

- Mensen met een groot hart, betrokken, inspirerend
- Voelhorens voor 'wat speelt hier nu echt'
- De kansen in de problemen zien
- Leerbereid
- Communicatief vaardig

3.2 De werving van de trainee

De werving van de trainee start ook op 1 april. Wij zoeken bij voorkeur iemand met HBO sociale academie of wetenschappelijk geschoold in communicatie of sociale wetenschappen. Deze advertentie wordt ook via verschillende kanalen, zoals bovengenoemde site en via HBO's en universiteiten verspreid. Kwaliteiten van de trainee waar wij naar op zoek zijn:

- Goede mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden
- Persoonlijk en maatschappelijk invoelingsvermogen
- Notie van wederkerigheid, zelfbewustzijn
- Leerbereid
- Organisatietalent

Omdat Annyk en Anne allebei 100% inlandse 'roots' hebben, zoeken we beslist iemand met een (gedeeltelijke) achtergrond uit een andere cultuur.

3.3 De training tot kwartiermaker

De training maakt een belangrijk onderdeel uit van het pilotproject. De training tot kwartiermaker is bedoeld om leiderschap bij jezelf en bij de ander leren naar boven te halen; en om te leren 'omdenken': denken van of-of naar en-en; en hoe stimuleer je de ontwikkeling van 'collectieve intelligentie' als het gaat om Welzijn en Zorg vragen ("twéé weten méér dan een..."); hoe vestig je een traditie van samenredzaamheid ("wat we onderling kunnen regelen, doen we vooral zelf"). Dit omdenken vertaalt zich in een beweging naar:

- (1) 'radicaal vraaggestuurd' ("maar weet je wel waar jouw vraag/behoefte ligt, en die van de ander? En hoe kun je daarin faciliteren?");
- (2) 'wij zijn drager van onze eigen en elkaars oplossingen';
- (3) hoe creëer je 'natuurlijke' netwerken en geef je vorm aan gezamenlijke oplossingen?

We maken daarbij gebruik van, en bouwen voort op verschillende beproefde methodieken, samen met externe partners, o.a. Samenwonen Samenleven.

De zes scholingsbijeenkomsten zijn op vrijdagden in mei en juni en hebben elk een thema:

- Onze ROOTS (ik->wij; en wat zijn jouw ervaringen 'van huis uit' met welzijn en zorg?)
- Empowerment, grenzen en wensen
- Leiderschap & Wederkerigheid
- Kwaliteit van de verbinding
- De politieke dimensies van zorg en welzijn ('het', het systeem)
- De blik naar buiten (wij->ik->de ander; 'bridging')

De training is niet lineair, maar cyclisch opgezet. Dat betekent dat elk onderwerp meermaals terugkomt, maar dan in een ruimer jasje. Er wordt behoorlijk pittig studiemateriaal verstrekt, de kern op papier, meer achtergrondmateriaal digitaal, soms ook met links naar films, zoals 'the first follower', 'let's do it!', of the speech van Martin Luther King. Dit materiaal is ook opvraagbaar. Ook worden logboeken aan het begin van de training uitgereikt om hier je eigen vorderingen in weer te geven. De training wordt afgesloten met een LEERLING-kwartiermaker certificaat.

Dag 1: onze roots (ik->wij)

- Kennismaking met elkaar
- Terugblik op Conferentie
- Doel van project, opbouw van training en opbouw hele proeftraject
- Vraaggestuurd project, vraaggestuurde opleiding; methode: inclusief, circulair en organisch
- In groepjes 'Levenslijn maken' inzake Zorg en Welzijn, 3 generaties terug
- Huiswerk voor volgende keer

Dag 2: empowerment, grenzen en wensen

- Terugblik op trainingsdag 1
- Empowerment theorie; 15 onderdelen, in groepjes voorbeelden bij elk onderdeel bedenken
- Van dramadriehoek (redder-slachtoffer-achtervolger) en van machtsdriehoek (almacht-onmacht, machtsstrijd) naar KRACHT. Zicht op het machtskruis (verticale en horizontale dimensie; naar samen kantelen en vooruit)
- Oefenen met grenzen en wensen
- Afronding en (huiswerk-)afspraken training 3

Dag 3: leiderschap & wederkerigheid

- Terugblik op trainingsdag 2: 'Empowerment, grenzen en wensen';
- Energizer: de rol van de leider wordt overschat; first follower
- Leiderschapsstijlen intro + oefening
- Twee presentaties van sleutelfiguren over leiderschap (methode de reis van de held resp. Indisch perspectief)
- Drie presentaties over eerdere leerervaringen (Vertrouwenspersoon, EigenKracht Coördinator, JARZO)
- 'Go-no go' en (huiswerk-)afspraken training 4

Dag 4: kwaliteit van de verbinding

- Terugblik op Trainingsdag 3: En....: WAT VOOR LEIDER BEN JIJ?
- DELEN van DROMEN (of nachtmerries); en 1^e praktijkvoorbereiding/beelden bij tafeltjessessies: hoe, waar en met wie
- KWALITEIT VAN DE VERBINDING EN VEERKRACHT: Stand van kennis over: 'informele zorg in NL'; Praktijk, Stretching Oefening: 'de vraag ophalen' en doorvragen
- Afronding en AFSPRAKEN voor training 5: nadenken over de politieke dimensie van Welzijn en Zorg anno 2014 en 'de sociale kaart', aan de hand van voorbeelden uit de 'eigen' omgeving

Dag 5: de politieke dimensies van zorg en welzijn ('het', het systeem)

- Terugblik op/oogsten van Trainingsdag 4: Vragen ophalen en ... hoe zelfredzaam ben jij? Wat is de 12^e taartpunt, de missing link, de kans, het 'gat' in de Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM)?
- Van 'Problemen/kansen uit je buurt' naar HET: politieke dimensies, sociale kaart; en dan: waar zit de speelruimte?
- Oefenen in JIJ, je burenlotgenoten en HET: We nemen plaats op de buurtmarkt op 24/6, Hoe & wat?
- Afronding en (huiswerk-)AFSPRAKEN voor training 6

Dag 6: de blik naar buiten (wij->ik->de bureu)

- Terugblik op / oogsten van Trainingsdag 5: Over de politieke dimensies van Zorg en Welzijn & zelfredzaamheidsmatrix; Lessen uit de buurtmarkt 24/6
- Stilstaan bij Kracht & kwetsbaarheid; kramp & gekwetstheid: Darryl: hoe werkt posttraumatic slavery disorder door in HIER en NU?
- Van Leren (leerling zijn) naar Communiceren (gezel worden): “Ik ga op reis (naar mijn bureu) en ik neem mee”: mezelf, mijn roots, mijn toolbox
- Van Leren naar Communiceren II
- Oefenen met: ik ga in gesprek, hoe overbrug ik de kloof? En wat is mijn vraag aan hun?
- Afronding met certificaat en AFSPRAKEN voor vervolg (tafeltjes, terugkomdagen etc.).

3.4 De tafelgesprekken met buurtgenoten en/of lotgenoten

De kwartiermakers_gaan na de training zelf vier tot zes tafeltjessessies met hun natuurlijke netwerk faciliteren, om (1) vragen en behoeften met elkaar te delen, (2) te kijken wat zij al voor elkaar kunnen betekenen, en (3) hoe om te gaan met de resterende vraag, behoeften, noden en wensen richting aanbieders.

3.5 De vouchers, ter verdieping en verbreding

Als in de tafelgesprekken ideeën naar voren komen hoe een proces verbreed of verdiept kan worden, dan kan per kwartiermaker een voucher (van max 500 Euro) worden aangevraagd, b.v. voor de aanschaf van materialen, of voor het houden van een theatervoorstelling.

3.6. Twee aanvullende methodieken

1. We willen in overleg met de Eigen Krachtcentrale (dan wel een organisatie die op basis van de Eigen Kracht methodiek werkt met sociale netwerkstrategieën) een maatwerktraject opzetten, ter ontwikkeling van een methodiek waarmee in een buurt samen met de bewoners problemen in kaart gebracht kunnen worden, inclusief de door de bewoners gewenste oplossingen daarvoor; vraaggestuurde Eigen Krachtconferenties als het ware. We willen zorgorganisaties uit de buurten betrekken bij het ontwikkelen en toepassen van die methodiek. Niet de problemen van een gezin, maar die van de buurt denken we zo op tafel te krijgen, waarna we met elkaar (bewoners en zorgaanbieders) oplossingen bedenken en uitwerken. Afhankelijk van het resultaat beoordelen we of en zo ja welke ondersteuning nodig is voor eventuele plannen die uit deze conferenties voortvloeien (zie verderop). Dit alles, mits een kwartiermaker aangeeft hier behoefte aan te hebben.

2. Het PARTNERproject van het VU MC heeft een methodiek ontwikkeld voor het samendoen door bewoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals in verzorgingshuizen. De VU wil die methodiek uitbouwen in de wijken. De PARTNERbenadering houdt in: Participation, Action, Relational, Trust, Negotiation, Empowerment en Responsiveness. Wij willen ons graag aanbieden als partner van dit project. Voordeel: deze methode wordt al werkend onderzocht. Dit wel alleen als een kwartiermaker aangeeft hier behoefte aan te hebben.

3.7. Terugkomdagen als groepssupervisie en (individuele) spreekuren

Training is 1, tafelsessies organiseren is 2. De stap naar buiten vraagt heel wat van mensen, juist ook als je als sleutelfiguur mensen in de buurt al op een andere manier kent. Dat vraagt om moed, om meer weten over hoe je dat aan moet pakken, zo'n reeks van 4 tot 6 keer. Daarom houden we twee terugkomdagen na de zomer, om ruimte te bieden aan vragen en onzekerheden die gaande het proces opkomen. Ook bieden we op aanvraag individuele spreekuren, voor zaken die een meer persoonlijk karakter hebben (Waar loop ik tegenaan? Waarom raakt dit mij zo?).

3.8. Klankbordgroep van ambtenaren, zorg en welzijnsinstellingen, DWI

SAMENredzaam gaat niet alleen over mensen die zich verantwoordelijk voelen voor elkaar, en waarbij eigen kracht/zelfredzaamheid wordt gestimuleerd. Het gaat ook over het stimuleren van samenwerking tussen 'het', het systeem van Zorg en Welzijn(-organisaties). Om de samenwerking tussen Zorg en Welzijn te stimuleren is de organisatie ZiZo (Zorg Integratie ZuidOost) integraal onderdeel van de start- en de slotconferentie ("hoe willen jullie samenwerken met de buurt?", resp. "wat doen jullie met de uitkomsten van de buurt?"), maar daar tussen in worden 4 klankbordgroep bijeenkomsten ingepland om samen koerszoekend bezig te zijn met vorm geven aan SAMENredzaam Gaasperdam: wat kunnen we zelf en waar is de hulpverlening keihard nodig? Hiervoor worden - naast ons als projectleiding en enkele kwartiermakers – uitgenodigd: ambtenaren van de gemeente, vertegenwoordigers van de Wmo-Adviesraad, en vertegenwoordigers van zorg en welzijnsinstellingen (formeel en informeel).

3.9. Communicatie naar derden

Omdat SAMENredzaam een doe- en leerproject is, willen we over alles wat we doen en leren zoveel mogelijk communiceren. Zo willen we de informatie steeds open source beschikbaar stellen, zoals de trainingsopzet en het lesmateriaal. Daarbij gebruiken we communicatiemiddelen zoals de site www.samenredzaam.nu en maken we film opnamen tijdens de conferenties en de trainingen. Een compilatie hiervan willen we vertonen op de SLOTconferentie en later ook aan de site hangen, vooral omdat beelden meer zeggen dan duizend woorden en niet iedereen in Zuidoost zo op lezen is ingesteld.

4. Resultaten

“Het leven begint niet bij de zorg, maar bij de mensen zelf. Als wij er zoveel mogelijk samen uitkomen, dan kijken we welke hulp er daarnaast nog nodig is. Daar moeten de middelen dan wel voor zijn. Het gaat om samenredzaam en zeker niet alleen om zelfredzaam, anders redden we het niet in deze participatiesamenleving.”

4.1 Van 10-15 sleutelfiguren naar 20 sleutelfiguren

Na 21 stevige selectiegesprekken van elk een uur werden er in totaal 20 sleutelfiguren toegelaten tot het project. Een prachtige combinatie van betrokken, actieve mensen; jong en oud, vrouwen en mannen, arm en rijk, laag en hoogopgeleid en multicultureel. Een pittige klus om iedereen te bereiken. Maar opleiding of kleur doet er niet toe, je moet mensen in hun hart raken. En dat hart is bij iedereen groot. Met deze 20 zijn we in zee gegaan, maar al voorafgaand aan de rit viel 1 iemand af, omdat hij 5 van de 6 bijeenkomsten al andere vrijwilligersverplichtingen had, 2 vielen na de derde dag af, omdat ze merkten dat hun eigen project er onder zou lijden als ze daarnaast verder met dit toch wel intensieve samenredzaamproces zouden doorgaan. Nog iemand viel af, omdat DWI haar dwong om te solliciteren en naar allerlei trainingen te komen op tijden waarop ook onze trainingen waren. Daardoor miste zij 3 van de 6 trainingen (2 missen was het maximum). Een alternatief traject om de schade in te halen lukte vervolgens niet, omdat haar partner ernstig ziek werd.

“Je hebt twee handen, de één is om te ontvangen en de ander is om te geven. Natuurlijk kan dat niet altijd op hetzelfde moment.”

4.2. Van de 16 (leerling-)kwartiermakers bleven er 12 over

Voor 4 kwartiermakers bleek de opzet met de vorm van een reeks van 6 tafelsessies met buurtgenoten of lotgenoten uiteindelijk niet of nog niet te passen, of waren tijdens de trainingen zaken in het bewustzijn gekomen die eerst om ‘eigen’ uitwerking vroegen alvorens zelf met een ander groepje van mensen aan de slag te gaan. Dat leidde ertoe dat van deze 16 leerlingkwartiermakers uiteindelijk 8 mensen op 10 december jl. tijdens de SLOTconferentie ‘over de streep’ gingen met hun Meesterproef (Diploma Kwartiermaken), omdat zij 1 of meer reeksen van tafelsessies hebben gehouden, alleen of in tweetallen, en evt. ook een voucher hebben ingezet voor verdieping en/of verbreding; 4 mensen haalden op 10 december jl. hun Gezellenproef, met het vooruitzicht op een Meesterproef medio maart 2015, omdat zij nog niet hun reeks van 6 bijeenkomsten hebben gehouden of deze nog niet hebben afgerond. Co-trainer Annyk en ondersteuner Darryl willen binnenkort ook nog een serie van lotgenoten herstel diners organiseren voor mensen met een psychische beperking, omdat die doelgroep vooralsnog onvoldoende in beeld was gekomen bij de sessies van de andere kwartiermakers. Daar ligt juist ook de (ervarings-)deskundigheid van Annyk en Darryl.

Zie tabel 1 met de thema’s per kwartiermaker, met daar onder een aantal voorbeelden van projecten van de kwartiermakers.

De kwartiermakers ontvingen voor hun reeks tafelsessies (als ze ook een verslag inleverden, al dan niet met hulp van ondersteuner Darryl opgesteld) per bijeenkomst een bedrag van 40 Euro (max 240 Euro per reeks).

4.3 Tabel 1: de thema's van de tafelsessies per kwartiermakers

Naam kwartiermaker	onderwerp	afgerond	Voucher
Muriel Richard	Jonge vluchtelingen leren naaien, knippen, tekenen	Ja	Ja
Muriel Richard	Huiswerkbegeleiding voor ouders en kinderen	Ja	Ja
Andre Bholal en Sunita Koesal	SAMENredzaam Anand Joti met de buurt	ja	ja
Maira Hasselbaink en Marjory van Glaanen Weygel	Oudere maatjes, delen van noden behoeften en activiteiten	Ja	p.m.
Vydia Thakoersingh	Empowerment Hindoestaanse vrouwen; p.m.; Hindoestaanse mannen activeren	Ja	p.m.
Marion Ubbergen	Vriendinnenclub, met intervisie: meekijken in elkaars leven en werk	Ja	p.m.
Yvonne Tonie	Radicalisering bespreekbaar maken bij jongeren/toeleiding naar formele zorg	Ja	p.m.
Genoveva Silva	Converseren in het Spaans	p.m.	
Erik de Wolf	Als vrienden samen klussen	p.m.	
Ilma Praamsma	Yoga Plus	p.m.	
Jamila Oubagnine	Samen met vrouwen leren zwemmen, tuinieren, koken	p.m.	
Annyk Haveman en Darryl Osenga	Lotgenoten herstel bijeenkomst voor mensen met psychische kwetsbaarheid	p.m.	p.m.

4.4 Voorbeelden tafelsessies

De afgeronde tafelsessies worden in het navolgende één voor één toegelicht.

4.4.1. Jonge vluchtelingen leren naaien, knippen, tekenen

Kwartiermaker Muriël heeft een vertrouwensband opgebouwd met de vluchtelingen uit de vluchtgarage in Kraaiennest. Haar tafelsessies duurden daarom ook langer dan gemiddeld, gezien het feit dat men bij de vluchtelingen niet even langs kan komen voor een uurtje. Muriël is vaker dan 6 keer langs geweest en dan was ze daar meestal ook hele dagen. Op deze manier heeft zij een vertrouwensband kunnen opbouwen en kwamen de vluchtelingen zelf met het idee dat zij graag iets voor anderen en voor elkaar willen betekenen. Hier kwam uit dat ze graag willen leren naaien, haren knippen en tekenen. Op deze manier zouden zij geld kunnen verdienen of elkaar/anderen van dienst kunnen zijn. Ook hebben zij aangegeven dat ze graag er eens 'uit' willen, gezien het feit zij meestal alleen maar in de vluchtgarage zitten. Muriël gaat met haar samenwerkingspartners de vluchtelingen wegwijs maken hoe ze naar Buurthuis Holendrecht kunnen komen, in ruil voor dat zij dan Kizomba lessen zullen assisteren; dat is namelijk de muziek, en dans, van het land waar zij vandaan komen. Ook is er contact gelegd met het Sinai Centrum aangaande de ernst en de eventuele risico's van hun trauma's. Als de vluchtelingen eenmaal geleerd hebben om haren te knippen en te naaien, dan kunnen zij op laagdrempelig niveau ook weer anderen gaan knippen. De vluchtelingen zijn vrij gesloten en vertellen niet heel veel. Zij zijn meer geïnteresseerd in wat iemand voor hun kan betekenen. In wederkerigheid zijn ze ook wel geïnteresseerd omdat ze dan ook iets voor anderen kunnen doen en zelf niet alleen maar de ontvangers zijn.

4.4.2. Huiswerkbegeleiding voor ouders en kinderen

Muriël heeft na haar tafelsessies met de vluchtelingen, nog een tafelsessiereeks opgestart. Deze tafelsessiereeks betreft huiswerkbegeleiding voor ouders. De ouders gaan taal en rekenen leren zodat zij hun kinderen weer kunnen helpen bij het ondersteunen van het maken van huiswerk. Het is namelijk zo dat veel ouders de lesstof van hun kinderen niet kunnen volgen omdat het voor hun te hoog gegrepen is. Hierdoor kunnen zij hun kinderen thuis niet helpen met het maken van huiswerk. Toen is het idee ontstaan om huiswerkbegeleiding voor ouders te beginnen. Op het moment dat ouders ondersteuning krijgen, dan heb je ook gelijk die ouderbetrokkenheid, waardoor zij thuis hun kinderen weer kunnen stimuleren. In januari 2015 gaat het project starten en het zal dan gaan om een langdurig project. Op dit moment wordt er aandacht besteed aan het maken van flyers etc. om ouders te werven. Tot nu toe wordt er positief op gereageerd, voornamelijk doordat de ouders er nu bij betrokken worden. Op deze manier kunnen de achterstanden van kinderen weggewerkt worden, aangezien de scholen hier geen tijd voor vrij maken. Deze dienen zich te houden aan hun lesprogramma. Er is weinig tot geen individuele aandacht voor leerlingen. Hierdoor krijgen de leerlingen niet de persoonlijke aandacht die zij wel verdienen. Het programma van de huiswerkbegeleiding is nog in ontwikkeling. Naast taal en rekenen zullen er ook andere lessen geïntegreerd worden, waarbij bijvoorbeeld het ontdekken van talenten centraal staat. Dit project zal eerst een pilot worden en als het positief uitpakt, kunnen we het in heel Zuidoost gaan uitzetten. De lessen zullen 2 uur per keer duren. Het zal gaan om een langdurig traject, anders heeft het weinig tot geen effect. De nationaliteiten/etnische achtergronden van de ouders zullen divers zijn. Het is namelijk voor iedereen bedoeld en niet gespecificeerd op mensen van één doelgroep. Het idee is om de huiswerkbegeleiding te geven in Buurthuis Holendrecht en in het Buurthuis van Gein, zodat de mensen die wat verder wonen niet helemaal naar Holendrecht hoeven te komen.

4.4.3. SAMENredzaam Anand Joti met de buurt

De tafelsessies van Andre & Sunita vinden plaats bij woongroep Anand Joti. De woongroep beschikt over een vaste inloop op de maandag. Deze inloop heeft nu een structuur gekregen rond het thema SAMENredzaam. Op de inloop komen doorgaans zo'n 20 deelnemers, zowel van binnen uit als van buiten af. Aan de deelnemers is uitgelegd wat de tafelsessies en wederkerigheid inhield, nog voordat het project van start is gegaan. Dit maakte de start sterk. De deelnemers kwamen met vragen over koken, boodschappen, wandelingen maken, computeren etc. Een aantal deelnemers heeft aangegeven dat ze zouden willen leren koken, waarop andere deelnemers hebben aangegeven dat zij dit deze mensen wel zouden willen leren. Één van de bewoners heeft haar scootmobiel beschikbaar gesteld voor alle bewoners van Anand Joti, aangezien zij hem niet gebruikt. De bewoners mogen hem gebruiken in ruil voor een boodschappendienst. De groep is hiermee akkoord gegaan. Wederkerigheid wordt goed opgepakt bij de tafelsessies van Andre & Sunita. Het enige wat er nu nog moet gebeuren is dat de themagroepen geactiveerd worden zodat die ook echt van start gaan. Hiervoor zijn soms subsidies/fondsen nodig, bv om de keuken te financieren zodat de kookcursussen van start kunnen gaan. Het internet wordt binnenkort geïnstalleerd en is gefinancierd voor twee jaar door een voucher van Samenredzaam. Hierdoor kunnen er binnenkort computercursussen gegeven worden bij de dagopvang in ruil voor andere wederdiensten. De kracht van de tafelsessies bij Anand Joti is dat er veel kansen liggen voor de sociale/lokale economie. Er kunnen diensten uitgewisseld worden met de buurt en er liggen genoeg kansen om geld te verdienen waardoor de activiteiten zichzelf kunnen onderhouden en uitbreiden.

4.4.4. Oudere maatjes, delen van noden behoeften en activiteiten samendoen

De tafelsessies van Maira & Marjory dragen de titel: "Kon Makandra", wat Surinaams is voor "Samen Komen" of "Bijeenkomst". Maira en Marjory hadden een maatjesproject waarbij ze ouderen van Eben Haëzer 1 op 1 koppelden aan een maatje. Zij hebben voor het project van Samenredzaam hier een groep van gemaakt om tafelsessies mee te houden. Tijdens de tafelsessies kwamen diverse thema's naar voren over o.a. sociaal isolement, rouwverwerking, huishoudelijke hulp, hulpverlening, thuiszorg en het maken van uitstapjes. Maira & Marjory hebben uitleg gegeven over het project en dat het de bedoeling is dat na afloop van de tafelsessies de groep elkaar kan helpen op basis van wederkerigheid. Maira & Marjory hebben op basis van de signalementen en behoeftes vanuit de groep hun tafelsessies georganiseerd en vorm gegeven. Zij hebben inmiddels een aantal uitstapjes gemaakt en het idee is nu om een uitstapjesagenda te ontwikkelen voor de ouderen zodat zij zelf activiteiten kunnen ondernemen en niet alleen maar thuis hoeven te zitten. Er is ook naar voren gekomen dat gesubsidieerde projecten vaak niet hun maximale doel behalen omdat de doelgroepen die mogelijke interesse hebben in de activiteiten niet op de hoogte zijn van hun bestaan. De ouderen kunnen prima zichzelf mobiliseren en hebben hier geen hulp bij nodig. Zij geven aan dat zij gebruik maken van de ouderentaxi en op deze manier zichzelf kunnen verplaatsen. Er zit een kans in het aan elkaar koppelen van verzorgingstehuizen, gezien het feit dat ouderen ook vaak kennissen daar hebben zitten die ook niet altijd op de hoogte zijn van de activiteiten die plaats vinden. Op het moment dat de ouderen in verzorgingshuizen wat meer contact met elkaar hebben en er informatie uitgewisseld kan worden, dan kunnen zij ook meer voor elkaar betekenen inzake wederkerigheid en/of samen naar activiteiten gaan om sociaal isolement te voorkomen.

4.4.5. Empowerment Hindoestaanse vrouwen

Vydia heeft contact met een grote groep hindoestaanse vrouwen. Zij houdt regelmatig diverse informatie avonden waarbij zij de hindoestaanse vrouwen voorziet van nuttige informatie over armoede, diabetes, spiritualiteit, etc. De vrouwen hebben aangegeven dat zij graag een lotgenotengroepje willen vormen. Zij nodigden Vydia uit dit handen en voeten te geven. De behoefte is gekomen vanuit de vrouwen en Vydia heeft hier op ingespeeld en organiseert nu diverse thema avonden/ochtenden waarbij de ingebrachte thema's centraal staan, maar na afloop wordt de wederkerigheid er in gebracht. Vydia wil daarna ook graag aan de gang met het activeren van Hindoestaanse mannen die geen werk meer hebben.

4.4.6. Beginnende vriendinnenclub, met intervisie: meekijken in elkaars leven en werk

Marion is actief op Facebook en zit daar in verschillende groepen waarbij mensen spullen en soms ook diensten aan elkaar aanbieden. Zij heeft in één van deze groepen het idee geopperd om een vriendinnenclubje te beginnen. De reacties waren positief en vanuit hier werd een vriendinnenclubje opgezet waarbij intervisie in elkaars leven centraal staat. De dames helpen elkaar met werksituaties, het schrijven van sollicitatie brieven en hoe om te gaan met bepaalde conflicten op werk of het sociale leven. De insteek van de groep is om leuke uitstapjes te doen, gezien het feit dat het allemaal vrouwen zijn die nauwelijks tot geen tijd voor zichzelf maken, maar altijd maar bezig zijn met het helpen van anderen. Hierdoor komen zij nooit aan zichzelf toe. Tijdens de uitstapjes wordt er aandacht besteed aan de wederkerigheid en hoe zij elkaar kunnen helpen.

4.4.7. Radicalisering bespreekbaar maken bij jongeren

Yvonne heeft contact met een aantal jongeren. Deze hebben de behoefte om zichzelf te uiten door middel van gedichten, dans, zingen, mimiek etc. Het zijn jongeren met een sterke behoefte tot radicalisering. Yvonne wil deze jongeren graag een stem geven, met thematiek die gericht is op hoe zij Nederland zien. Op deze manier gaat zij met deze jongeren de dialoog aan over wat hun ervaringen met Nederland zijn en wat zij kunnen doen voor zichzelf en anderen. De jongeren kunnen gebruik maken van hun talenten en dit overdragen op anderen.

4.5. De vouchers: voorsnog 3 (van de mogelijk max 15, voor medio maart 2015)

Het streven van SAMENredzaam is om met zo min mogelijk middelen zoveel mogelijk te bereiken, door te bouwen op gelijkwaardigheid en wederkerigheid, bovenal door een juiste match van hulpvraag en geefpotentieel. Als blijkt in een reeks van tafelsessies dat er een kwantsprong te maken is, hetzij in verbreding hetzij in verdieping, dan kan een voucher van 500 Euro een geweldig belangrijke beslagdruppel zijn op een gloeiende bakplaat. Zo kon met de aanschaf van materialen een groep vluchtelingen geholpen worden met stoffen om te leren naaien; met scharen en een modelhoofd de mogelijkheid om te leren knippen. De aanschaf van schoolboeken was een geweldig hulpmiddel om ouders bij te spijkeren in basisvakken als taal en rekenen. Een andere voucher werd ingezet voor internet in de groepsruimte, zodat senioren elkaar konden helpen met internetten (bankieren, recepten opzoeken, vragen stellen aan ZoiZO, de digitale marktplaats van Zuidoost voor hulp ontvangen, hulp doorgeven etc.).

4.6. De klankbordgroep: van 3 naar 5 geplande bijeenkomsten

Oorspronkelijk stonden er drie bijeenkomsten op de planning, om samen als projecttrekkers, kwartiermakers, gemeente en zorg- en welzijnsvertegenwoordigers te zoeken naar nieuwe vormen van organiseren. Uiteindelijk zijn het er vier geworden en is er zelfs een vijfde bijeenkomst ingelast in februari 2015. Dit staat los van het feit of het project wordt verlengd, of niet. De behoefte aan een extra bijeenkomst leefde bij alle deelnemers.

Tijdens de bijeenkomsten van de klankbordgroep stond de uitwisseling en het brainstormen centraal. Tijdens de uitwisseling kregen de leden de kans om hun ervaringen, visie, noden, obstakels, etc. te delen met de rest van de groep die vervolgens eventuele feedback, suggesties, tips of aanbevelingen konden geven. Ook zorgde de uitwisseling er voor dat er gekeken kon worden naar wat men tegenkomt in het werkveld en waar we tegen aanlopen als organisaties. De klankbordgroep bestaat uit mensen uit de formele en informele Zorg en Welzijnsorganisaties, aangevuld met beleidsambtenaren/stadsdeeladviseurs, Wmo-Adviesraadsleden, DWI (dedicated) klantmanagers, kwartiermakers, projectleiders en trainee. Dit heeft gezorgd voor een veelzijdige blik op de huidige ontwikkelingen binnen Welzijn, formele en informele Zorg. Tijdens de bijeenkomsten werden verhalen van buurtbewoners verteld en werden elkaars denkbeelden verkend. Dit gaf soms ook de nodige strijd. Bijvoorbeeld over het systeem van het DWI. Dat systeem is voorsnog voornamelijk gefundeerd op controle en wantrouwen. De protocollen, richtlijnen en regels zorgen soms voor conflicten met cliënten die afhankelijk zijn van het DWI. Dat gold ook voor enkelen van onze kwartiermakers. We hebben samen met het DWI gekeken hoe zij minder in de controle kunnen gaan zitten, zodat cliënten (i.c. kwartiermakers die dit betreft) wat minder het gevoel krijgen dat ze worden opgejaagd. De nieuwe manier van (samen-)werken zal ook leiden tot een betere vertrouwensband tussen het DWI en haar cliënten; een win-win situatie voor zowel het DWI als haar cliënten.

Veel Zorgorganisaties gaan uit van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM), terwijl 'Samenredzaam' uitgaat van een meer dynamisch Samenredzaamheidstromingsmodel (DSRSM). Hierdoor kunnen grijze gebieden wat gemakkelijker getackeld worden en brengt het de meervoudige problematiek (en de bijbehorende kansen, en hoe die op elkaar inwerken) wat beter in kaart.

De stigmatisering van 'uitkeringstrekkers' kan doorbroken worden door ruimte te maken voor een stukje nieuwe/sociale economie wat het gat zal kunnen opvullen tussen commerciële economie waar een aantal mensen niet in terecht kunnen komen en niet-commerciële economie, gericht op het maatschappelijke belang. Op het moment dat een DWI klant een functie vervult of werk verricht dat niet betaald is, maar dat wel van maatschappelijk belang is, dan zou het DWI de klant tegemoet kunnen komen door een vrijstelling te geven op het verplicht solliciteren. Omdenken is een begrip dat bij iedere organisatie moet landen om ruimte te maken voor de nieuwe economie. Een andere denklijn dan vrijstelling is dat we vrijwilligerswerk juist ombouwen naar lokale – meer horizontale – economie (zonder zware management top).

Zo kunnen we twee vliegen in 1 klap slaan: minder mensen in de bijstand en goedkopere dienstverlening.

Het aanklaarten van de huidige obstakels en het uitwisselen van de nieuwste ontwikkelingen binnen de formele en informele zorg, resp. de formele economie en de potentieel nieuwe lokale economie was een belangrijk aspect van de klankbordgroep. Daarnaast hebben we ons middels brainstorms gebogen over diverse actuele casussen op zoek naar mogelijke oplossingen. Het bouwen van bruggen tussen formele en informele zorg stond hierbij centraal. Het bleef in de klankbordgroep dus niet bij alleen het benoemen van obstakels en hindernissen; er werd ook op constructieve wijze gekeken naar een oplossing. De leden van de klankbordgroep kregen hierbij de mogelijkheid om beroep te doen op elkaars kennis en netwerk. Tevens werd de brainstormsessie gebruikt om te kijken naar hoe de formele en informele zorg dient om te gaan met het nieuwe zorgbestel dat in 2015/2016 zal worden ingevoerd. Er moet meer gebeuren, maar met minder geld. Een concrete, mogelijke oplossing voor het nieuwe zorgbestel is dat er dus bruggen worden gebouwd tussen de bestaande organisaties (formeel en informeel) en dat deze organisaties ook efficiënt naar elkaar gaan doorverwijzen. Iedere organisatie dient in zijn of haar kracht/specialiteit te gaan staan en zich daar op te focussen. Als een andere organisatie (formeel of informeel) iets 'beter' kan dan de ander, dan dient deze hier op worden ingezet. De concurrentie die nog heerst tussen organisaties dient te worden doorbroken. De concurrentie is ontstaan uit behoud of het verkrijgen van subsidies. Hiermee worden wel de belangen van een organisatie behartigd, maar niet in de eerste plaats die van degene met de hulpvraag. De mensen met de hulpvraag dienen echter centraal te staan. De klankbordgroep durfde de huidige dilemma's te benoemen en de 'systeemfouten' aan te wijzen. Er werd op een constructieve wijze nagedacht en uitgewisseld over hoe we de nieuwe economie kunnen gaan vorm geven en hoe er bruggen gebouwd kunnen worden tussen de bestaande formele organisaties en tussen de bestaande formele organisaties en informele organisaties.

“Zuidoost kent een eigen dynamiek, zoals de snorders. Je kunt ertegen zijn, maar je kunt ook meebewegen en regels opstellen, zodat er in de gewone economie ook aan verdiend wordt. Stimuleer de lokale economie. Bespreek met elkaar waar bestaande organisaties in voorzien en moedig nieuwe ondernemers aan om een klusdienst of maaltijden te organiseren.”

4.7. Onverwachte kansen/'bijvangst'

Los van de uitkomst van Samenredzaam zelf, kwamen er ook een aantal interessante extraatjes om de hoek kijken:

- naar mede-eigenaarschap in virtuele marktplaats ZOiiZO;
- samenwerking tussen kwartiermakers, vertrouwenspersonen en Buurtambassadeurs;
- afstemming met wijkonderneming Casa Jemie Makandra;
- beschikbaar gestelde ruimtes;
- voorbeelden van onvrede met de bestaande zorgpraktijk.

In de paragrafen 4.7.1 t/m 4.7.5 worden ze één voor één kort toegelicht.

4.7.1. Naar mede-eigenaarschap in virtuele marktplaats ZOiiZO

ZOiiZO is de virtuele buurtmarktplaats van Zuidoost. Dit gaat over hulp vragen of hulp aanbieden. ZOiiZO heet ons benaderd omdat zij hebben gemerkt dat ze vastlopen als ze het top-down blijven aansturen. Het idee is dat ZOiiZO (meer) eigendom wordt van de buurt. We hebben met ZOiiZO een tour afgesproken waarbij we gezamenlijk met onze kwartiermakers langs verschillende locaties gaan om ZOiiZO te introduceren en mensen te helpen met het registreren en het online plaatsen van hulpvragen en diensten.

De samenwerking is zo vormgegeven, met de gedachte of hier een mede-eigenaarschap in zit voor de toekomst. Samenredzaam betekent voor ons 'wederkerigheid'. Dus niet alleen maar of aanbieden of vragen, maar juist allebei. Mensen zijn gewend om of te geven of te ontvangen, maar wij proberen er voor te zorgen dat mensen gaan inzien dat je twee handen hebt: eentje om te ontvangen en eentje om te geven.

Als wij met ZOiiZO aan de slag gaan, dan moet er gekeken worden hoe we die wederkerigheid er in kunnen krijgen. Het tweede punt is hoe kan ZOiiZO meer 'fysiek' aanwezig zijn. Virtueel werkt voor een aantal mensen namelijk niet. Een derde punt is om te kijken hoe het meer groepsgewijs gaat. De antwoorden komen nog niet zo snel, want het is toch een databank die moet groeien en zolang het nog zo klein is, zullen mensen er nog niet zo snel heengaan.

4.7.2. Samenwerking: kwartiermakers, vertrouwenspersonen en Buurtambassadeurs

Onze derde, mogelijke samenwerkingsverband is met Samenwonen Samenleven. Dit omdat er een aantal raakvlakken zijn. Hulp in de Buurt is een nieuw aanbod van Samenwonen Samenleven. Er zijn een aantal vertrouwenspersonen en dergelijke opgeleid om meer te kunnen doen met de functie die zij al hebben. Vorig jaar is er een actieonderzoek gedaan naar aanleiding van de vragen die ze kregen van opgeleide vertrouwenspersonen. Zij gaven aan dat ze meer structuur wensten en ook wat 'zichtbaarder' wilden worden. Dat is uiteindelijk 'Hulp In De Buurt' (HIB) geworden en is vorig jaar begonnen in Nieuw West, maar nu ook in Zuidoost. HIB is in april 2014 in Venserpolder begonnen, en schuift nu al op richting de buurtwerkkamer van Multibron in Eigen Haard. Het kan nog verder uitgerold in andere wijken in Zuidoost (bv Holendrecht), maar dan wel pas als daar vraag naar is. HIB heeft ook een stimulering gekregen van het Oranjefonds. Het was eerst in een aftastende fase, maar het is nu wel echt in bedrijf. Hulp In De Buurt kan dienen als voorpost, voordat cliënten terecht komen bij bijvoorbeeld GAZO. De koppeling tussen Samenredzaam en Hulp In De Buurt zit hem in het continuüm: het gaat eigenlijk over bijstaan in zorgsituaties tot aan eigen regie in handen nemen tot en met samenredzaam, en daarin zit dus ergens de aansluiting. Er is geen keiharde grens tussen wat een vertrouwenspersoon doet en waar Samenredzaam mee bezig is. Tussen de Buurtambassadeurs en Hulp In De Buurt zit ook mogelijk een forse link en overlap. Het gaat er gewoon om dat we elkaar weten te vinden, en per situatie bekijken wie de bal het beste kan oppakken. Dat heeft ook met 'het elkaar gunnen' te maken en met eerlijk zijn over wat ieder kan. Dit omdenken (van concurrentie naar samenwerking) is voornamelijk een proces en dat doet men niet in een paar jaar, daar is wat meer tijd voor nodig om vertrouwen op te bouwen.

4.7.3. Afstemming Wijkonderneming

Onze tweede verkenning van samenwerking is met Casa Jemie Makandra (CJM). Wij hebben een uitwisseling gehad en ook hier afgesproken dat we niet opnieuw het wiel gaan uitvinden, maar juist gaan kijken naar hoe we elkaar kunnen versterken. Deze intentie is wederzijds uitgesproken. ZOiiZO komt hier ook weer bij kijken, want CJM wil wel de fysieke plek zijn voor ZOiiZO. Wij hebben aangegeven dat dat een prima idee is, alleen moet er wel voor gewaakt worden dat ook andere groepen op ZOiiZO kunnen inschrijven die zich niet direct thuis voelen bij CJM. CJM heeft al een vaste doelgroep die daar vaak binnenkomt en de meer bemiddelde groep komt daar niet zo snel en het is wel belangrijk dat die juist ook dingen op ZOiiZO kunnen plaatsen. Dus een tripartiet samenwerkingsverband tussen ZOiiZO, Samenredzaam en Casa Jemie Makandra is denkbaar. ZOiiZO blijft ook open staan voor mogelijk meerdere partijen om mee samen te werken.

Wij hebben aangegeven dat SAMENredzaam voor ons niet weer een zoveelste project is, maar dat we bovenal een PROCES van omdenken in gang willen zetten. Het idee is ook om een 'train de trainer'-programma van start te laten gaan in het nieuwe jaar. Dat wil zeggen dat de huidige kwartiermakers de nieuwe lichter kwartiermakers gaan trainen enzovoorts. Hier was CJM positief over, alleen op het gebied van sociale economie kunnen zij nog niet inspelen. Hun bedoeling is om mensen van trede twee en drie eigen bedrijfjes te laten beginnen zodat ze zichzelf kunnen onderhouden, alleen daar komt nog best wel wat bij kijken. Op het moment dat hier een soort Coöperatie voor wordt gemaakt (zoals SAMENredzaam beoogt) waar deze nieuwe bedrijfjes of diensten allemaal onder kunnen hangen, dan zou dit voor de doelgroep van CJM wat gemakkelijker worden.

4.7.4. Beschikbaar gestelde ruimtes

Vanaf het begin van SAMENredzaam werd 10 december als datum voor de slotconferentie gecommuniceerd. Echter, Buurthuis Holendrecht bleek niet beschikbaar deze dag. Wij hadden toen twee opties: de conferentie te verplaatsen naar de 11^e, of te zoeken naar een nieuwe locatie. Wij hebben gekozen voor het laatste, gezien het feit dat mensen nou eenmaal erg datumgericht zijn en we niet voor al te veel verwarring wilden zorgen. Gezien de lange aanloop naar de conferentie, was er nog voldoende tijd om de nieuwe locatie door te communiceren. Nellestein die zich erg open stelt voor maatschappelijke activiteiten had destijds bij de start van het project al haar ruimte aan ons aangeboden. Wij hebben dus gratis gebruik mogen maken van Nellestein haar ruimte. Ook in de toekomst staat Nellestein open voor haar ruimte beschikbaar stellen aan SAMENredzaam. In dit voorbeeld ligt ook een mooie kans ook voor de andere formele en informele organisaties. Op het moment dat organisaties besluiten hun ruimtes beschikbaar te stellen, dan hebben we met zijn allen meer ruimtes en kunnen mogelijk meer initiatieven onder één dak terecht. Dit bespaart kosten, want als iedereen zijn eigen ruimte moet gaan huren, dan kost dit onnodig veel geld wat beter in iets anders geïnvesteerd kan worden. Ook heeft SAMENredzaam op een slimme en efficiënte manier gebruik gemaakt van de ruimtes van Buurthuis Holendrecht. Op het moment dat er een ruimte wordt gehuurd voor iets met een maatschappelijk belang zonder commercieel doeleinde, dan kost een ruimte slechts 5,- per uur. SAMENredzaam faciliteerde ook de kwartiermakers als ze voor hun tafelsessies gebruik wilden maken van het Buurthuis.

4.7.5. Voorbeelden van onvrede met bestaande zorgpraktijk

Een paar kwartiermakers zijn een aantal hulpvragers tegen het lijf gelopen die tussen wal en schip zijn gevallen binnen de hulpverlening. Een extreem geval speelde bij kwartiermaakster Jamilla die haar moeder heeft verloren wegens onbekwaamheid van de formele zorgverleners binnen een verzorgingstehuis. Jamilla heeft zich daar heel schuldig onder gevoeld. Dit verzorgingstehuis is later ook om die reden gesloten. Ook zijn de kwartiermaaksters Maira en Marjory zijn tegen een aantal situaties aangelopen rondom het niet toestaan van informele activiteiten van informele organisaties, wat voor de client heel ongelukkig uitpakte. Formele zorginstellingen lijken soms bang dat ze hun subsidies verliezen op het moment dat kwartiermakers activiteiten ondernemen met de cliënten van de formele zorg. Er wordt als het ware gedaan alsof cliënten 'eigendom' zijn van een instelling.

Kwartiermaakster Yvonne Tonie heeft ook een aantal hulpvragers die zij begeleidt, wegens onvrede over de 'professionele' zorg. Yvonne heeft een vertrouwensband weten op te bouwen met deze mensen en zorgt voor de toeleiding en correcte doorverwijzing naar de formele zorg. Alle hulpvragers die zij begeleidt hebben te maken met meervoudige problematiek, zoals: schulden, fysieke klachten, concentratiestoornissen, depressie, hopeloosheid, angststoornissen, beperkt sociaal netwerk etc. Het is belangrijk dat de formele hulpverlening de hulpvraag van deze mensen goed in kaart brengt, maar op dat lukt niet altijd als de kloof tussen hulpverlener en cliënt te groot is. Soms hebben kwartiermakers een bepaald soort toegang tot mensen waar de formele hulpverlening niet bij kan.

Kwartiermakers staan iets dichterbij bij de mensen, waardoor de stap om een hulpvraag te stellen kleiner wordt. Op het moment dat er een brug gebouwd kan worden tussen de formele en informele zorg, dan kunnen dit soort mensen die nu buiten de boot vallen beter geholpen worden. De kwartiermakers kunnen als het ware de eerste contactlegging doen en een vertrouwensband opbouwen met de hulpvragers, om ze vervolgens correct door te verwijzen via een warme overdracht. Grenzen dienen wel afgebakend te worden tussen formele en informele hulpverlening. Hier gaan wij dieper op in bij hoofdstuk 5, paragraaf 5.5.

4.8 Oogst uit de slotconferentie

Tijdens het debat op de slotconferentie op 10 december jl. met de opdrachtgeefster van de centrale stad, dagelijks bestuurder ZO/Urwin Vyent en ZiZo (Zorg Integratie Zuidoost) zijn de volgende kernpunten benoemd:

- De centrale stad is blij met de creatieve invulling van Zuidoost met SAMENredzaam. Wel wil zij nog meer zicht op de aansluiting met de formele zorg.
- ZIZO wil al langer meer met Cliëntenraden, maar nu ook met concrete initiatieven als Anand Joti.
- Urwin Vyent wil de kwartiermakers meer en meer inschakelen bij belangrijke keuzemomenten bij beleid over (her-)inrichting sociaal domein. Hij is zich bewust geworden van het feit dat in Zuidoost een transitie van zelfredzaam naar SAMENredzaam echt moet gaan plaatsvinden.
- ZIZO wil een goede verbinding gaan maken met de informele zorg door ze in de toekomst uit te nodigen tijdens bepaalde vergaderingen en brainstormsessies.
- SAMENredzaam kan als voorbeeld gebruikt worden voor de andere proeftuinen.
- Urwin Vyent wil dat de kloof tussen formele en informele zorg niet groter wordt en is van mening dat het van een essentieel belang is dat er brugfuncties gerealiseerd gaan worden.
- Kwartiermakers worden uitgenodigd bij MaDi om een informatiebijeenkomst te houden waarbij medewerkers bewust worden gemaakt van de meerwaarde van informele zorg en hoe dit iets voor de formele zorg kan betekenen.
- De centrale stad gaat bij de inrichting van het WMO er voor zorgen dat de informele zorg beter wordt betrokken, aangezien die helderder heeft wat er in de wijken speelt.
- De informele zorg is 'zichtbaarder' geworden en SAMENredzaam en haar kwartiermakers is nu officieel op de kaart gezet.
- De erkenning van informele zorg heeft plaatsgevonden: SAMENredzaam is gezien als een bijzonder proces, omdat het initiatief niet is gekomen vanuit een formele organisatie, maar vanuit de WMO-Adviesraad.
- De centrale stad heeft aangegeven dat zij wel degelijk iets kan met SAMENredzaam omdat de nieuwe manier van denken echt uitgaat van hoe men zich als burger kan voorbereiden op een samenleving waarin de zorg anders gaat worden.
- De centrale stad wil op de hoogte gesteld blijven worden over de nieuwste ontwikkelingen van SAMENredzaam in de follow-up van het traject.
- Urwin Vyent wil dat de overheid sneller, efficiënter en effectiever gaat reageren op initiatieven vanuit de burgers.
- Urwin Vyent wil dat het initiatief SAMENredzaam onderdeel gaat blijven uitmaken van het stadsdeel haar actieprogramma voor de Zorg en dat dit initiatief een voorbeeld gaat zijn om op een goede wijze invulling te geven aan de dragende samenleving in Zuidoost.

5. Lessen; discussie, conclusies, aanbevelingen

5.1 Algemene waarnemingen

1. Veel bottom-up organisaties zijn er nog niet klaar voor om zoveel financiële en procedureel-juridische (incl. procedures met DWI) verantwoordelijkheid te dragen. De WMO-Adviesraad heeft het nu - vanwege de tijdsdruk, 1 april start - 'opgelost' door een intermediaire organisatie in te schakelen (SW-SL). Maar elke schakel extra maakt afhankelijk, kost geld en tijd. In de toekomst is het beter om hulp ('hengel') / empowerment bieden aan organisaties bij dit soort nieuwe verantwoordelijkheden door een ambtenaar 2.0 (Sylvia Kneefel is er zo 1), of een organisatie die daar speciaal op is toegerust om initiatieven te helpen zelfdragend te worden.
2. De niet altijd even transparante manier waarop subsidies door de gemeente worden verstrekt, roept jaloezie en concurrentie op ("zoveel geld en wij nix of zo weinig, terwijl wij toch ook nuttig bezig zijn"), en toe-eigenen van mensen ("waarom zou ik jou mijn vrijwilligers geven als ik ze zelf zo hard nodig heb"). Daar moet je als kersvers project die er op uit is om bruggen te slaan mee om kunnen gaan. Dat vraagt om (zelf-)bewustzijnsontwikkeling, oefening in erkenning geven/zelferkenning en om weerbaarheidstrainingen. Wij nemen dat mee in onze training aan de sleutelfiguren.
3. De kantelingsvraag op Zorg en Welzijn is bovenal een (systeemwereld-)vraag. De sleutelfiguren - vanuit leefwereld - denken doorgaans andersom: eerst in Welzijn dan in Zorg. Ook woorden als verantwoordelijkheid passen meer bij de systeemwereld. Mensen in de leefwereld doen en handelen veeleer vanuit betrokkenheid.

5.2 Wat viel/valt mee/toe

- Aantal deelnemers en diversiteit (cultuur, leeftijd, opleidingsniveau, werk of uitkering).
- De rijke uitwisseling aan ervaringen.
- Diversiteit aan invullingen van de tafelsessies.
- Extra kansen, zoals samenwerking met ZOiiZO, Casa Jemie Makandra en POZO/Buurtambassadeurs. Het buurthuis (Holendrecht) heeft haar functie waargemaakt als echt Huis van de BUURT.
- Bruggen bouwen tussen mensen en organisaties: wat is er veel...
- De koppeling aan de formele zorg, indien nodig. Zie verderop.
- Bijvangst: gemeentelijk project Transitie Hulp bij Huishouden Gaasperdam-Driemond; belangrijk daarin is om de inzichten uit SAMENredzaamheidspilot mee te nemen en daarop voort te bouwen, inclusief de onverwachte kansen als je lotgenoten met elkaar laat praten over hun hulpbehoefte (zie kader Anand Joti).

Anand Joti als voorbeeld van "SAMENredzaam is SLIM samen op zoek naar de meest passende aanbieder, en SLIM zelf aanbieder worden":

In de tafelreeks bij Anand Joti begon het simpel met - in ruil voor het lenen van de scootmobiel - een boodschap meenemen voor de eigenaar. Maar al gauw kon er meer: als we samen doen met internet in de grote ruimte en we gebruiken de beamer en vragen iemand erbij die ons de basisvaardigheden leert, dan kunnen we elkaar ook makkelijk helpen. Jij weet hoe je moet internetbankieren, ik weet hoe je spelletjes installeert en downloadt, of recepten opzoekt."

Weer een volgende stap was het inventariseren van Hulp bij Huishouden. Wie heeft hulp en zo ja van wie en hoeveel en hoe lang en hoe bevredigend? Van het een kwam het ander: "We hebben niet alleen hulp bij huishouden, maar ook iemand die komt prikken, iemand anders komt steunkousen aandoen, etc. Dat moet SLIMmer kunnen. En niet alleen voor ons, maar voor meerdere woongroepen zoals wij hier in de buurt, zoals Wi Kontren en De Drecht, maar ook voor losse buurtbewoners die ook vragen hebben over; hoe moet het straks nou allemaal met mijn hulp vanaf 1 januari 2015? Wat zou een spreekuur dan handig zijn....."

Laten we eens 1 of meerdere aanbieders bevragen op hoe zij slimmer integrale hulp kunnen bieden aan ons als geheel; dan is dat een stuk efficiënter, het scheelt een hoop reistijd en we hebben meer vaste vertrouwde gezichten.”

En verder gaat Anand Joti ook zelf hulp aanbieden: dagbesteding voor dementerende ouderen (Odensehuis i.s.m. SW-SL). Maar dan moet er wel een goede kookvoorziening zijn. En zo ben je ineens geen passieve zorgconsument, maar een pro-actieve zorg-coproducent. Als daar niet met minder middelen meer bereikt wordt...

5.3 Wat viel/valt moeilijk

- Aantal aanwezigen bij de groepssessies (veel afwezig i.v.m. mantelzorg en/of DWI verplichtingen, soms zelfs zonder afmelden).
- Hoe weinig je kan doen in 6 keer trainen; verdieping is belangrijk.
- De tijd die nodig is om tafelsessies in te vullen en te organiseren ('van niets naar iets'); dat geldt in mindere mate voor de vouchers.
- Onbekendheid met uitpraten van teleurstellingen, bv. inzake verwachtingen over project.
- Projectie van: "wij zullen wel weer uitgebuit worden", ook richting de trainers.
- Cultuur van concurrentie tussen organisaties (dit i.v.m. subsidies).
- Vragen en vragen ophalen blijft lastig; wederkerigheid als begrip blijft lastig; en-en denken blijft lastig, NEE zeggen blijft lastig, en mag soms ook ECHT niet.
- Geen cultuur van lezen en schrijven; daardoor viel het kwartje soms niet, of veel later. Daardoor is ook een ondernemerscultuur lastiger in te passen voor bepaalde culturele groepen.

5.4 Wat moe(s)t anders?

- Extra voorkomdagen (2x) voorafgaand aan tafelsessies; reeds doorgevoerd, gaande het project.
- Extra terugkomdag (3^e; reeds doorgevoerd gaande het project).
- Ruimte voor spreekuur elke week, in buurthuis; reeds doorgevoerd gaande het project.
- Tafelsessies kunnen niet altijd thuis, i.v.m. privacy; reeds doorgevoerd in project dat ruimte in het Buurthuis gehuurd kan worden op kosten van het project.
- Liever in tweetallen tafelsessies doen om druk te verdelen (door sommigen reeds toegepast).
- De politieke dimensie: SAMENredzaam is geen panacee; duidelijk aangeven tot waar en niet verder, z.d.d. "licht in de duisternis" i.p.v. "druppel op de gloeiende plaat" resp. onderuitgaan als 'maatschappelijke mantelzorger'. Een kwestie van wensen & grenzen.
- Veel weerstand vanuit de kwartiermakers ontstond bij het invullen van de zelfredzaamheidsmatrix (ZRM). Wij hebben een voorstel ontwikkeld voor een dynamisch samenredzaamheidstromingsmodel (DSRSM) dat ons inziens meer recht doet aan de diversiteit aan culturele achtergronden. Wij bieden ons aan om met de GGD mee te denken over een aanpassing van de ZRM.
- De ingewikkelde constructie met hoeder Wmo-Adviesraad en financieel penvoerder SW-SL was van het begin af aan omslachtig. Het is beter om van SAMENredzaam – indien er een vervolg komt vanuit het Stadsdeel - in 2015 een professionele 'eigen' organisatie te maken, of het initiatief voorlopig nog in te bedden in een bestaande professionele organisatie (zoals Stichting Triple I-S) die er speciaal op toegerust is om nieuwe initiatieven te helpen zelfdragend te worden: door het inbouwen van zelforganiserende principes en bij voorkeur vrij van blijvende subsidies.
- Aandacht vragen voor de gunfactor: waar ligt ieders meerwaarde?

5.5. Aandacht voor toeleiding van informeel welzijn naar formele zorg

Er moet gekeken worden naar hoe formeel en informeel in de toekomst een brug naar elkaar kunnen bouwen zodat ze samen door één door kunnen. Gaan we casussen over de schutting gooien of moet er mogelijk nagedacht gaan worden over een afbraak van de schutting zodat de doorgang over en weer versoepeld wordt? Als het aan SAMENredzaam ligt, het laatste. We zullen nu aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden onze keuze motiveren.

Praktijkvoorbeeld 1

Muriel Richard is met jonge vluchtelingen aan de gang gegaan. Zij won hun vertrouwen en wilde hun helpen zelfredzamer te worden door hun te leren haren knippen, kleren maken, schilderen. Maar.... sommigen van hen slapen met een pistool onder hun kussen. Ze hebben vaak de ernstigste dingen meegemaakt in hun land van herkomst en die stress hebben ze nog niet verwerkt. Dat kan er dan op een onbewaakt moment uitkomen. Kwartiermaakster Muriel Richard wilde het zekere voor het onzekere nemen en heeft deze mensen langs de psychiater van het Sinai Centrum geleid om te vragen of zij deze mensen wilden screenen: is het verantwoord om met ieder van hun te werken? Zo gezegd zo gedaan!

Praktijkvoorbeeld 2

Yvonne Tonie begeleidt een alleenstaande man met chronische lage rugklachten, diabetes type 2, verslechterde nierfunctie en een ongezond eetpatroon. De man gebruikt veel medicatie om de dag door te komen. Het medicatieproces is ingewikkeld en er zijn verschillende medicijnen door elkaar, wat de kans op fouten vergroot. Ook is de administratie en het cliëntendossier van meneer een chaos. De aanvraag voor een scootmobiel is afgewezen omdat de gevraagde documenten niet zijn opgestuurd. Er moet een nieuwe aanvraag ingediend worden. De man krijgt persoonlijke verzorging en wordt geholpen met het huishouden. Het UWV heeft hem gekort op zijn WW uitkering, wegens het niet uitsturen van sollicitatiebrieven, maar was niet op de hoogte van zijn medisch dossier. Inmiddels is er een UWV arts bezig met de beoordeling of de man arbeidsongeschikt is. Zijn wens is dat er meer wordt samengewerkt binnen de hulpverlening in de toekomst.

In de bovenstaande casussen is er duidelijk sprake van een vertrouwensband die is opgebouwd door de kwartiermakers. Dit zijn casussen die kwartiermakers (kunnen) tegen komen tijdens hun tafelsessies. Daar waar de formele Zorg geen voet tussen de deur krijgt en niet precies helder heeft wat er nou allemaal precies aan de hand is, heeft het informele Welzijn soms een voorsprong. Zoals eerder genoemd in paragraaf 4.7.5, kunnen de kwartiermakers als het ware zorgen voor de eerste contactlegging en een vertrouwensband opbouwen. Hierna kan er een warme overdracht plaatsvinden naar de formele zorg indien dit nodig is. Om dit proces goed te laten verlopen, is het daarom van belang dat er een sterke brug staat tussen formele en informele organisaties. Beide partijen dienen elkaar te kennen en te erkennen in hun kwaliteiten. Op het moment dat dit het geval is, weet zowel formeel als informeel waar de grenzen van hun werkzaamheden liggen en wanneer doorverwezen moet worden. Het is namelijk niet de bedoeling dat informeel overbelast wordt met schrijnende gevallen en de taken van de formele zorg op zich gaan nemen waar zij niet voor gediplomeerd zijn. Het moet geen 'of-of' worden, maar 'en-en'. Formeel en informeel moeten niet naast elkaar, maar met elkaar werken en als aanvulling van elkaar. SAMENredzaam heeft hierin een zeer sterke, eerste stap gezet die een fundament voor de toekomstige brug tussen formeel en informeel kan vormen, aldus de klankbordgroep.

5.6. Conclusies

"Doen, doorpakken, en onderweg ook nog leren en daarover communiceren" karakteriseren het project SAMENredzaam Gaasperdam. Na een startconferentie, 6 trainingen, 2 voorkomdagen, 3 terugkomdagen, 4 klankbordgroepbijeenkomsten en een slotconferentie, heeft de SAMENredzaam pilot onder de vleugel van de WMO-Adviesraad en Stichting Samenwonen Samenleven als financieel penvoerder haar stempel in het hart van Gaasperdam weten te drukken in een tijdsbestek van slechts 9 maanden. Van 15 naar 20 sleutelfiguren en van 16 naar 12 kwartiermakers met eigenzinnige tafelsessies waarbij de wederkerigheid centraal stond. SAMENredzaam is vanaf het begin al uitgegaan van de filosofie dat ieder mens één hand heeft om te geven en één hand om te ontvangen. Men kan altijd wel iets. Er is niemand die niets kan doen voor een ander (al moet je in sommige periodes even niets van iemand vragen omdat er even teveel gebeurt...). Met deze manier van omdenken probeert het team van SAMENredzaam Gaasperdam (en de rest van Zuidoost) klaar te stomen voor een inclusieve samenleving waarbij formele en informele zorg/welzijn aanbieders en vragers elkaar tegemoetkomen en versterken waar nodig is. Een samenleving die niet afhankelijk is van een overheid en haar subsidies, maar elkaar een helpende hand aanreikt en alleen uitrekt naar de pot met geld voor de schrijnende gevallen. SAMENredzaam en haar kwartiermakers hebben met dit pilot project een goede eerste stap gezet., aldus de klankbordgroep.

Los van de prachtige uitkomst van de kwartiermakers met hun tafelsessies, zijn er onverwachte kansen op ons pad gekomen die posities wederzijds hebben kunnen versterken. Zo zijn wij bijvoorbeeld op weg om evt. mede-eigenaarschap te nemen in de virtuele marktplaats ZOiiZO, en om daarmee wederkerigheid ook te activeren in de digitale wereld. Ook is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen kwartiermakers, vertrouwenspersonen en buurtambassadeurs, en wordt nagedacht over een Coöperatie SAMENredzaam in samenwerking met wijkonderneming Casa Jemie Makandra. De klankbordgroep heeft er voor weten te zorgen dat nu gezamenlijk gekeken gaat worden naar de invulling van de nieuwe/sociale lokale economie en hoe deze kan staan naast de huidige economie die niet voor een ieder toegankelijk is. Ook verplaatst het DWI zich langzaam richting de experimentele fase waarin bepaalde klanten een vrijstelling kunnen krijgen van DWI verplichtingen op het moment dat zij een rol vervullen die van maatschappelijk belang is. Een ware systeeminnovatie! De kwartiermakers kunnen mogelijk in de toekomst in het gat springen van de nieuwe/sociale economie.

De centrale stad heeft positief gereageerd op de creatieve invulling van Samenredzaam en gaat er voor zorgen dat de informele zorg beter betrokken wordt bij het inrichten van het WMO. Het stadsdeel wil de kwartiermakers meer gaan inschakelen bij belangrijke keuzemomenten over beleid en de inrichting van het sociaal domein. Organisaties zoals ZIZO en MaDi hebben aangegeven dat zij hun medewerkers bewust gaan maken van de meerwaarde van informele welzijn/zorg.

De obstakels zitten voornamelijk in de cultuur van concurrentie tussen organisaties in verband met het willen behouden van subsidies. Ook het projectgedrag van de kwartiermakers omtrent het gevoel van uitbuiting en culturele verschillen hebben gezorgd voor de nodige wrijving. De verplichtingen van DWI en/of mantelzorg zorgden voor veel afwezigheid van de kwartiermakers. Als kers op de taart hebben wij zo nu en dan stevig in de clinch gelegen over de ingewikkelde, omslachtige constructie met de WMO-Adviesraad en SW-SL. Een alternatief zou een 'eigen' organisatie zijn, of in te bedden in een bestaande, professionele organisatie die er speciaal op is toegerust om nieuwe initiatieven zelfdragend te maken. Indien het project van SAMENredzaam een vervolg krijgt, dienen deze kritiek/verbeterpunten meegenomen te worden om de flexibiliteit/veerkracht en robuustheid van het project te bevorderen. De politieke dimensie wordt op een gegeven moment een dimensie van onmacht. Er kan veel gerealiseerd worden, alleen de systemen werken soms tegendraads, waardoor het de kwartiermakers niet altijd even gemakkelijk gemaakt wordt. Tijdens de klankbordbijeenkomsten is dit meerdere malen naar voren gekomen. Het DWI heeft de bestaande dilemma's erkend en aangegeven dat hier in de toekomst wat aangedaan moet worden.

Indien SAMENredzaam een vervolg krijgt in 2015 willen we een aantal van de huidige kwartiermakers de mogelijkheid bieden om aan een train de trainer traject te kunnen deelnemen. Zij kunnen dan op hun beurt de nieuwe lichte kwartiermakers mee opleiden en een voorbeeld voor hun zijn, nu de blauwdruk van SAMENredzaam ontwikkeld is. Echter, het is wel van belang dat er meer ruimte komt voor verdieping van de stof die werd gegeven tijdens de trainingen, want omdenken is geen sinecure en vraagt om versteviging, zeker als de golven van de transitie van Zorg en Welzijn hoger worden. Werken aan verdere weerbaarheid van de kwartiermakers dus. Het team heeft zelf als 'extra' 2 voorkomdagen, een wekelijks vast inloopsprekuren en een derde terugkomdag uit de grond moeten trekken om het project gaande de reis goed bij elkaar te houden. Met alleen de 2 terugkomdagen na de training hadden we het niet gered. Het kwartje van wederkerigheid en hoe een tafelsessie er ongeveer dient uit te zien bleek best laat te vallen. Daarnaast is er gebleken dat het meer tijd kost om tafelsessies van de grond te krijgen.

Desalniettemin kan de pilot beschouwd worden als 'geslaagd'. De resultaten en uitkomsten van de tafelsessies bieden een mooie, eerste stap naar de nieuwe samenleving. De kwartiermakers spelen een belangrijke rol bij hulpvragers die tussen wal en het schip vallen bij de formele zorg. Informeel speelt een cruciale rol bij het opbouwen van een vertrouwensband. Hierna kan er een warme overdracht plaatsvinden naar de formele zorg indien dit nodig is. Om dit proces goed te laten verlopen, is het daarom van belang dat er een sterke brug staat tussen formele en informele organisaties. Beide partijen dienen elkaar te kennen en te erkennen in hun kwaliteiten. Het is geen of-of, maar en-en. Formeel en informeel moeten niet naast elkaar of tegen elkaar werken, maar met elkaar, als aanvulling van elkaar. Het is daarom van essentieel belang dat er een brug wordt gebouwd tussen formele en informele organisaties. SAMENredzaam en haar kwartiermakers hebben de eerste stenen gelegd.

Dit pilotproject SAMENredzaam hebben wij gezien als een kadootje van de centrale stad aan Zuidoost. Nu ligt er een voorstel voor vervolg bij Zuidoost. Zuidoost kan zorgen voor borgen.

5.7 Aanbevelingen: Zorgen voor Borgen

Dit pilotproject SAMENredzaam hebben wij gezien als een kadootje van de centrale stad aan Zuidoost. Nu ligt er een voorstel bij Zuidoost. Zuidoost kan zorgen voor borgen.

Het project en het proces zijn te 'borgen' door:

1. een BuurtCoöperatie SAMENredzaam Gaasperdam op te richten, die diensten aanbiedt passend bij deze tijd en bij de vragen van deze buurt. 2 vliegen in 1 klap: samenredzaam en lokale economie worden vergroot, en mensen uit de bijstand;
2. de klankbordgroepbijeenkomsten voort te zetten om het proces van samen zoeken in de kanteling te verdiepen;
3. een follow-up training voor de huidige kwartiermakers te ontwikkelen, om het bewustzijnsproces te verdiepen;
4. een 'train de trainer'-procestraining voor de huidige kwartiermakers te ontwikkelen;
5. meer SAMENredzaam-kwartiermakers op te leiden in Amsterdam, ook buiten Gaasperdam, om de kracht van SAMENredzaam in Zuidoost en elders verder te versterken;
6. meedenken met de GGD over de aanpassing van de zelfredzaamheidsmatrix (o.a. met inzichten uit het dynamisch stromingsmodel samenredzaam, zoals in dit pilotproject in ruwe vorm ontwikkeld);
7. trainen van 1^e en 2^e lijn in de inzichten van deze pilot: toe naar meer gelijkwaardigheid en wederkerigheid, en elkaar serieus nemen;
8. ontmoetingen arrangeren tussen formeel en informeel om elkaar te leren kennen en elkaars vertrouwen te verdienen;
9. breder communiceren over 'ruimte maken voor anders zijn en anders organiseren'; begrip kweken over wat het betekent om anders te zijn, hoe uitsluiting voelt, hoe breed het speelt, en hoe insluiting vraagt om actief aansluiten, over en weer, etc.
10. een goede sociale kaart ontwikkelen voor 0^e, 1^e, 2^e lijn.
11. de kracht van de digitale marktplaats van ZO (ZoiizO) meer in gezamenlijkheid met SAMENredzaam uitnutten;
12. samenwerken/afstemmen met SW-SL, POZO, VENZO, Casa Jemie Makandra, Buurvrouwennetwerk etc, vanuit de 'gun'-factor: als nu ieder doet waar die goed/(de beste) in is....

Nawoord

“Proeven van SAMENredzaam Gaasperdam: Lichtjes in de duisternis of druppel op een gloeiende plaat?” Zo luidde de titel van onze slotbijeenkomst waarin de deelnemers over hun ervaringen vertelden. Mooie ontmoetingen vonden plaats, maar je lost niet alle problemen van de wijk op. Het project verbindt mensen met elkaar. Je leert dat anders zijn niet verkeerd is. Er is veel schaamte, zeker onder multiculturele bewoners. Schaamte over ziekte of als je iets niet kunt. Door angst kruipen mensen nog meer in hun schulp. Dat is zo jammer, hier in Zuidoost is zoveel goud tussen de mensen. En daarom gaan we zeker ook door, ook na deze pilot – mits met tijdelijke ondersteuning van het stadsdeel - om deze lichtjes goed te borgen!

Wie weet, en komt er eind 2015 of begin 2016 een Coöperatie SAMENredzaam van de grond, waardoor we twee vliegen in 1 klap slaan: meer mensen zoals wij uit onze buurten aan het werk, verschillende zorg- en welzijnsdiensten voor medebewoners in eigen beheer van buurtbewoners, en een goede afstemming tussen formeel en informeel. Zou dat de toekomst zijn van SAMENredzaam Gaasperdam, eenmalig mogelijk gemaakt als bescheiden pilot met een bescheiden subsidie van de centrale stad? Wij sluiten het bepaald niet uit!

Anne
Annyk
Darryl
De kwartiermakers

Literatuurlijst

L. van Hooft: De kracht van Afrikaans denken. Over Ubuntu, verbindend leiderschap en een nieuwe wereld. Uitg. Thema, tweede druk, 2012.

D. Kal et al: Verder met kwartiermaken; naar de verwelcoming van verschil. Uitg Tobi Vroegh, Amsterdam, december 2013.

J. Jonker et al: Nieuwe Businessmodellen; samen werken aan waardecreatie, Academic Service, 2014.

J. van der Lans en P. Hilhorst: Eigen kracht ontkracht. De Groene Amsterdammer, 9 oktober 2014, pg 36-39.

M. Rosenberg: Geweldloze communicatie. Lemniscaat, 2011.

Wmo-Adviesraad Amsterdam Zuidoost, 2011: Gevraagd Advies: naar een Samenredzaam Zuidoost in 2014.